

SOCIAL POLITIK

Tidsskrift for Socialpolitisk Forening / 3 / 2010

TEMA:
**FRA RETSSTAT
TIL POLITISTAT?**

SOCIAL POLITIK

Tidsskrift for Socialpolitisk Forening

Formand: Knud Vilby

Landssekretær: Dorte Olsen

Social Politik udkommer seks gange årligt og sendes automatisk til alle medlemmer

Redaktion:

Peter Bundesen (Ansv.)

Den Sociale Højskole i Odense

Tlf.: 63 18 47 63

E-mail: pebu@ucl.dk

Tine Gomard

E-mail: ecuador@cykel.dk

Leena Eskelinen

E-mail: le@akf.dk

Margit Lotz

E-mail: margit.lotz@gmail.com

Preben Etwil

E-mail: etwilmeyland@vip.cybercity.dk

Morten Frederiksen

E-mail: mf@soc.ku.dk

Mads Samsing

E-mail: mads.samsing@gmail.com

Sofie Nørgaard-Nielsen

E-mail: sofie@noergaard-nielsen.dk

Dette nummer er redigeret af:

Margit Lotz og Tine Gomard

Redaktionssekretær:

Nina Særkjær Olsen

ISSN 0905-8176

Artikler fra Social Politik kan citeres med tydelig kildeangivelse

Redaktionen gør opmærksom på, at artikler i Social Politik ikke nødvendigvis dækker redaktionen eller Socialpolitisk Forenings synspunkter

Tryk:

Eks-Skolens Trykkeri ApS

Tlf.: 35 35 72 76

INDHOLDSFORTEGNELSE

Tema: Fra retsstat til politistat?

Margit Lotz og Tine Gomard:

Fra retsstat til politistat? 3

Preben Wilhjelm: Et retskulturelt forfald 5

Eva Smith: Demokrati og terrorlovgivning 10

Mikkel Gomard: Bananrepublikken Danmark 15

Bjørn Elmquist:

Retssikkerhed, sikkerhed og politistat 18

Rune Munk-Jørgensen: New Speak 23

Knud Vilby: Rettigheder og retssikkerhed er

forudsætningen for social frihed 27

Alf Ronnby:

Nobelsprisstöd för samhällsorganisering 31

Internationalt og forening

Peter Abrahamson (klumme):

Til forsvar for ældres rettigheder 34

Knud Vilby: En asocial og sjusket politisk affære 36

Fernandoprisen 2010 – Hvem bør have prisen? 38

HVAD ER SOCIALPOLITISK FORENING?

Socialpolitisk Forening samler aktive mennesker, foreninger og organisationer på tværs af faggrænser og politiske skel, for at debattere aktuelle socialpolitiske spørgsmål. Som fx. stigende fattigdom blandt børn og voksne, øget arbejdsløshed, straf og resocialisering og børn og unges mistrovisel. Sammen søger vi at finde nye veje og løsninger på vitale samfundsproblemer.

Socialpolitisk Forening

Strandgade 6, st.

1401 København K

Tlf.: 35 82 83 50 (daglig 10-15)

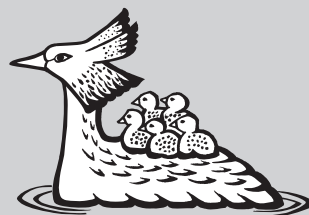
www.socialpolitisk-forening.dk

Mercur Bank: 8401 1107640

Socialpolitisk Forlag

Samme adresse, tlf. og e-mail

Mercur Bank: 8401 1107616

FRA RETSSTAT TIL POLITISTAT?

Har den stigende frygt for terror medført, at vi i Danmark gradvis accepterer at regeringen, domstolene og politiet indfører regler og praksisser, der måske ikke bare udhuler vores retssikkerhed, men også er på kant med demokratiet – bevæger vi os i retning af en politistat, eller er det alt sammen unødige bekymringer? Social Politik vil i dette temaanummer sætte fokus retssikkerhed og demokrati. Det gør vi dels ved at bringe nogle mere principielle artikler, dels ved at give spaltepads til borgere, som i deres liv og færden har mærket konsekvensen af antiterrorloven og de efterfølgende skærpede praksisser.

*Af Margit Lotz
og Tine Gomard*

Politiker og samfundsdebattør Preben Wilhjelms beskriver i artiklen »Et retskulturelt forfald« det omhyggelige arbejde, som blev afsluttet med retsreformen i 1919. Det er tydeligt, at datidens politikere lagde stor vægt på den enkeltes frihed. Men arven er blevet misligholdt. I dag kan borgere fængsles af hensyn til retsfølelsen, hvilket havde været utænkeligt for reformens fædre. Den såkaldte »antiterrorlov« er et eksempel herpå. Med antiterrorloven følger også en forpligtelse til at udlevere danske borgere til udlandet til strafforfølgning for handlinger, som er fuldt ud lovlige i Danmark. Dertil kommer en række andre indgreb mod borgernes retsbeskyttelse, som er jasket igennem.

Professor dr. jur. Eva Smith skriver i artiklen »Demokrati og terrorlovgivning« at straffelovens paragraf 114 er uklar, og at den giver anledning til tvivl. Rigsadvokaten giver borgerne det råd, at hvis de er i tvivl om lovgivningens konsekvenser, skal de holde sig væk. Det er ikke et råd, der kan bruges af det menneske, der gerne vil bidrage til en bedre verden. Eva Smith beskriver hvor ivrige politikerne har været for at give PET flere beføjelser. Alle danskere overvåges, og ingen ved, hvad disse informationer skal bruges til. Borgerne reagerer ved at holde sig tilbage, for at søge informationer og være kritiske overfor staten.

Det var et tøjfirma, der startede hele balladen, sådan skriver Mikkel Gomard i artiklen »Bananrepublikken Danmark« om sine oplevelser og betragtninger som pårørende til en af de dømte i Fighters and Lovers-sagen. EU faldt pænt ind bag USA da Bush sagde »you are either with us, or against us«, og kopierede stort set ukritisk USA's terrorliste. Når terrorparagraffen bliver brugt i en dansk retssag, er det ikke sær-

lig gennemskueligt hvor politiske interesser slutter og retssikkerheden begynder.

Bjørn Elmquist, formand for Retspolitisk Forening har bidraget med artiklen »Retssikkerhed, sikkerhed, politistat«. Demokratibegrebet foldes ud i sin historiske kontekst. Men for nogle var det »pladderhumanisme« og 11. september blev en kærkommen lejlighed til at gå til angreb på de demokratiske værdier. Domstolens kontrol af politiet er nærmest illusorisk. Bjørn Elmquist gør sig til talsmand for, at den herskende tilstand i Danmark udviser markante træk af demokratur med ineffektiv kontrol af den udøvende magt.

Rune Munk-Jørgensen fra kommunikationsgruppen i Kirkeasyl fortæller om en præventiv anholdelse af en af foreningens aktivister. Det er uhyggeligt, at lømmelpakken har givet politiet den mulighed, men mest uhyggeligt, at befolkningen accepterer det. Rune Munk-Jørgensen går bag om det sprog, som er blevet almindeligt at anvende om borgere, som mener noget andet end magthaverne. Han taler om en forvanskning af sproget, som vi skal passe på ikke gør os magtesløse.

Formand for Socialpolitisk Forening Knud Vilby skriver i artiklen »Rettigheder og retssikkerhed er forudsætningen for social frihed« at frihedsbudskabet har fået en booster. Men frihedens forudsætning er respekt for rettigheder. Retssikkerhed og rettigheder og er afgørende inden for de områder, hvor offentlige myndigheder har magt til at kontrollere og straffe borgeren, det vil sige indenfor strafferetsplejen og det sociale område. Her rammer det de svage. Knud Vilby skriver, at vi i dag har en uværdig social politik uden retssikkerhed.

Endelig bringer vi Alf Ronnbys præsentation af Elinor Ostrom og omtale af hendes bog »Allmänningen som samhällsinstitution«. Ostrom er den første kvindelige nobelprismodtager i økonomi. Ifølge Ostrom er lokalt demokrati bedre til at skabe langsigtede holdbare løsninger, end regulering og overvågning fra centrale myndigheder. Mennesker tvinges i åbne diskussioner til at indse betydningen af at finde løsninger på, hvordan kollektivet skal håndtere ressourcerne, så de kommer alle til gode. Bogen giver ifølge anmelderen en længe savnet viden og argumentation til miljødiskussionen med nyliberalisterne.

ET RETSKULTURELT FORFALD

Den danske retsstat skriver sig tilbage til junigrundloven af 1849. Med få vigtige undtagelser (ytringsfrihed, forsamlingsfrihed o.l.) dog blot ved en løfteparagraf, som først blev indfriet med retsplejereformen af 1919.

En flot reform

Det er først og fremmest i retsplejen, man kan aflæse den enkelte borgers beskyttelse mod statens magtudfoldelse, som karakteriserer retsstaten til forskel fra politistaten. Selv om 1919-reformen var 70 år, hele tre 'proceskommissioner' og heftige politiske kampe undervejs, og selv om den endte som et kompromis mellem det mere progressive Folketing og det mere konservative Landsting, var det en bemærkelsesværdig vidtgående reform, som vi har grund til at glæde os over den dag i dag.

Lad mig eksempelvis nævne noget så fundamentalt som vilkårene for frihedsberøvelse:

Det mindste indgreb, en anholdelse, var allerede i grundloven begrænset til højst 24 timer, før frihedsberøvelsen skulle prøves ved domstolene. Men selv dette indgreb fandt man så alvorligt, at en anholdelse krævede en dommerkendelse, at det normalt skulle foretages af politimesteren selv, at det udelukkende havde til formål at få en dommer til at tage stilling til, om der var grundlag for varetægtsfængsling, at det kun undtagelsesvis måtte omfatte en overnatning, og at denne i så fald ikke måtte foregå i et arresthus.

Varetægtsfængsling forudsatte begrundet mistanke om en forbrydelse af en vis alvor, men derudover åbenbar risiko for flugt, bevisdelæggelse eller gentagelse. Den sidste hjemmel kom først med efter store betænkeligheder, fordi det indebar en formodning om fremtidig adfærd.

Også når det gjaldt ransagning og andre indgreb mod privatlivets fred var reformen udtryk for et stærkt ønske om at beskytte den enkelte mod statsmagten. Det var nok ikke uden betydning, at et stort antal af Folketingets medlemmer på egen krop havde mærket statens vilkårlige magtanvendelse i provisorietiden under Estrup.

Restriktionerne for magtudfoldelsen kan visse steder forekomme mere idealistiske end realistiske. Men de demonstrerer under alle omstændigheder, hvor stor vægt den tids retspolitikere lagde på den beskyttelsen af den enkeltes frihed.

Af Preben Wilhjelms

Selv om 1919-reformen var 70 år, hele tre 'proceskommissioner' og heftige politiske kampe undervejs, og selv om den endte som et kompromis mellem det mere progressive Folketing og det mere konservative Landsting, var det en bemærkelsesværdig vidtgående reform, som vi har grund til at glæde os over den dag i dag

Det var nok ikke uden betydning, at et stort antal af Folketingets medlemmer på egen krop havde mærket statens vilkårlige magtanvendelse i provisorietiden under Estrup

Misligholdelse af arven

Med skam at melde har tendensen siden da snarere været at nedbryde end at forsvare og udbygge beskyttelsen af den enkelte borger. Frihedsberøvelse uden dom har fundet sted i langt større omfang end forudsat af reformens fædre. Anholdelse kræver ikke længere en dommerkendelse, foretages rask væk af enhver politimand eller aspirant, og ikke kun, som oprindeligt tænkt, for at kunne fremstille den pågældende for en dommer mhp. varetægtsfængsling. Det gælder i dag kun omkring 5% af de anholdte. De tre begrundelser for varetægtsfængsling er opretholdt, de oprindelige betæneligheder ved fængsling på formodning om fremtidig adfærd er forduftet, hvortil kommer en fjerde fængslingsgrund, som ville have været utænkelig for reformens fædre: fængsling af hensyn til 'retsfølelsen'! Af Stephan Hurwitz, vores første ombudsmand, præcist karakteriseret som 'foregribende straf'. Samme tendens til øget anvendelse eller ligefrem udvidede beføjelser til magtanvendelse har gjort sig gældende også for andre tvangsindgreb som f.eks. ransagning og indgreb i meddelelshemmeligheden (brevåbning, aflytning m.v.).

Den såkaldte 'antiterrorlovgivning'

Rigtig galt er det gået efter 2001. Med terrorpakke I og Den europæiske Arrestordre i 2002 samt terrorpakke II i 2006 er der sket et retskulturelt forfald, som er mere vidtgående end i de foregående 80 år tilsammen.

Med terrorpakke I blev der givet vidtgående, nye beføjelser til overvågning og krænkelse af privatlivets fred. Ændringer af retsplejeloven gav bl.a. adgang til at aflytte vore telefoner, bryde ind i vores personlige computere og læse vores e-mails mv., uden at der er skygge af mistanke mod os selv, nemlig hvis der er mistanke mod nogen, der har ringet eller maillet til os (hvilket man som bekendt ikke kan gardere sig imod).

Der er nogle gennemgående og dybt beskæmmende træk ved hele den såkaldte antiterrorlovgivning: 1) Meget vidtgående magtbeføjelser og straffebestemmelser er knyttet til et begreb ('terror'), som ikke er veldefineret. 2) Borgerne kan ikke vide præcist, hvornår de overtræder loven. 3) Mange afgørelser træffes administrativt, skal ikke begrundes og kan ikke ankes. Og 4) Terrorhandling er kun en mindre del af de handlinger, som er dækket af de udvidede beføjelser. Alt sammen stridende mod de grundlæggende principper for en retsstat.

- Selv forholdsvis banale lovovertrædelser som tyveri, hærværk og husfredskrænkelser skal i grove tilfælde kunne medføre livsvarigt fængsel, hvis de kan opfattes som led i terrorvirksomhed. En noget diffus betingelse for en så drastisk sanktion.

Ændringer af retsplejeloven gav bl.a. adgang til at aflytte vore telefoner, bryde ind i vores personlige computere og læse vores e-mails mv., uden at der er skygge af mistanke mod os selv

- Det er gjort strafbart at støtte 'terrororganisationer'. Økonomisk støtte kan give op til 10 års fængsel, rene sympatierklæringer op til 6 års fængsel. Et særligt raffinement er, at borgerne ikke præcist kan få at vide, hvilke organisationer det drejer sig om.
- PET får til opgave at vurdere enhver, der søger opholdstilladelse, asyl eller statsborgerskab og skal afvise ansøgere, der kan mistænkes for at udgøre en risiko for rigets sikkerhed og den offentlige orden. Hverken de myndigheder, der normalt behandler sådanne ansøgninger (henh. Integrationsministeriet, Flygtningenævnet og Folketingets Indfødsretsudvalg) eller ansøger selv orienteres om grundlaget for PETs afgørelse. Den kan ikke ankes og ikke indbringes for domstolene. Til gengæld kan ansøger være ret sikker på, at mistanken spredes til en lang række udenlandske, ofte dubiose efterretningstjenester.
- Første offer for terrorlovgivningen var Greenpeace, som havde hængt et banner op på Axelborg. Selv ikke den mest fantasifulde anklager ville påstå, at det havde noget som helst med terror at gøre. Men anklagen byggede på, at lovændringerne åbnede mulighed for at dømme for organisationsansvar. Blot et eksempel på, at 'terror' er brugt som murbrækker for generelt udvidede magtbeføjelser.

Hverken de myndigheder, der normalt behandler sådanne ansøgninger (henh. Integrationsministeriet, Flygtningenævnet og Folketingets Indfødsretsudvalg) eller ansøger selv orienteres om grundlaget for PETs afgørelse. Den kan ikke ankes og ikke indbringes for domstolene

Udlevering til andre lande

Traditionelt beskytter nationalstaten sine borgere over for udenlandske myndigheder. Indtil 2002 kunne ingen dansk statsborger udleveres til strafforfølgning i et andet land (bortset fra en yderst snæver og sjældent anvendt undtagelse for Norge og Sverige). Og en udenlandsk statsborger kunne ikke udleveres for en politisk lovovertrædelse.

Begge disse principper blev fuldstændig opgivet allerede med terrorpakke I. Den åbnede mulighed for udlevering af danske borgere, ikke blot på mistanke om terror, men på enhver mistanke med en strafamme på blot 6 måneders fængsel (EU-lande) eller 12 måneders fængsel (øvrige lande). For udenlandske statsborgere ophævedes forbeholdet for politiske lovovertrædelser.

Med vedtagelsen af Den europæiske Arrestordre få måneder efter, blev borgernes retsbeskyttelse yderligere svækket. Nu var der ikke kun mulighed for, men pligt til at udlevere, hvis begæringen kom fra et andet EU-land. Vi fraskrev os retten til at vurdere begæringens lovlighed eller det pågældende lands retsgarantier og strafudmålinger. Og udleveringspligten var ikke begrænset til terror, men omfattede 32 andre kategorier af lovovertrædelser, helt ned til ulovlig handel med antikviteter og fremstilling af piratudgaver. Vi blev endog forpligtet til at udlevere danske borgere til strafforfølgning for handlinger, som er fuldt lovlige i Danmark!

Vi blev endog forpligtet til at udlevere danske borgere til strafforfølgning for handlinger, som er fuldt lovlige i Danmark!

Et eksempel til illustration:

For nogle år siden krævede Litauen, at vi udleverede en russisk statsborger, som søgte asyl i Danmark. Han var tidligere sikkerhedschef på atomkraftværket Ignalina i Litauen og havde overfor DRTV givet detaljerede og kvalificerede oplysninger om sikkerhedsricisi ved Ignalina, hvilket de litauiske myndigheder var rasende over. Som begrundelse for udleveringsbegæringen angav man helt andre grunde, som ifølge den danske afdeling af Interpol bevisligt var falske. Begæringen blev derfor ikke efterkommet. Men havde det været i dag, hvor Litauen er medlem af EU, havde vi været forpligtet til at udlevere ham, selv om vi vidste, at begrundelsen var opdigtet. Det gælder vel at mærke også, hvis han havde været dansk statsborger.

Andre indgreb mod borgernes retsbeskyttelse

Samme tendens til udvidede magtbeføjelser på bekostning af borgernes rettigheder og retsbeskyttelse ses på mange andre lovgivningsområder. Eksempelvis:

- For selv mindre overtrædelser af narkotikalovgivningen er der nu hjemmel til at konfiskere alt, hvad den pågældende ejer. Der kræves ikke bevis for, at værdierne stammer fra narkotikahandel. Konfiskation kan oven i købet ske, selv om den pågældende kan bevise, at han har haft værdierne i mange år. Det er et brud på flere centrale retsstatsprincipper: At anklagemyndigheden har bevisbyrden og at der skal være proportionalitet mellem lovovertrædelser og sanktionen.
- Også princippet om, at ingen kan holdes ansvarlig endst for andres handlinger, er der givet køb på. Der er skabt hjemmel for også at konfiskere en ægtefælles formue, selv om der ikke er grund til at antage, at værdierne stammer fra kriminaliteten. 'Bevisbyrden' er simpelthen opfyldt med fremlæggelse af en vielsesattest.
- Borgernes anmeldelsespligt, som tidligere var begrænset til livstruende forbrydelser og børns velfærd, er for bankfolk og andre udvidet til at omfatte mistanke om skattesnyd, hæleri, ulovlig omgang med hittegods mv. Advokater har tilsvarende fået pligt til at anmelde egne klienter.
- Med nedsættelse af den kriminelle lavalder har man ophævet 14-årige børns beskyttelse mod strafferetlig forfølgelse.
- Politiet har fået beføjelse til rent administrativt at oprette såkaldte 'visitationszoner', hvor de uden skygge af mistanke kan kropsvisitere hvem som helst på offentligt sted. Ved vedtagelsen var det forudsat,

at der var tale om meget begrænsede områder, som erfaringsmæssigt var særligt kriminelt belastet. Inden længe havde politiet imidlertid erklæret hele København (og Odense) for visitationszone.

- Den såkaldte lømmelpakke, som giver politiet beføjelse til forebyggende anholdelser, er en trussel mod klassiske borgerlige rettigheder som ytrings-, demonstrations- og forsamlingsfriheden. Det blev begrundet med ekstraordinære sikkerhedshensyn i forbindelse med COP15-mødet, men står fortsat ved magt, og al erfaring viser, at beføjelser til politiet ikke lader sig ophæve, selv om begrundelsen ikke længere er til stede.

Det er karakteristisk for alle disse tiltag, at de er jasket igennem på ganske kort tid og uden lydhørhed over for advarsler fra sagkyndige.

Et lille lyspunkt

Det er tankevækkende, at Grundlovsfædrene i 1849 trods alt har forhindret en væsentlig forringelse af retssikkerheden. Som led i terrorhysteriet, som medførte retssikkerhedsmæssige tilbageskridt i hele den vestlige verden, udvidede man f.eks. i England politiets mulighed for administrativ frihedsberøvelse til 30 dage (Tony Blair ville have haft 90 dage!). Med den tilbøjelighed til at demonstrere handlekraft uden omtanke, som prægede også det store flertal i Folketinget, havde de nok gjort noget lignende – hvis det ikke lige var fordi det ville kræve en Grundlovsændring. At man i 1849, lidt tilfældigt måske, satte netop 24-timers reglen ind i selve Grundloven, har formentlig reddet os fra beføjelser til langvarige, administrative frihedsberøvelser.

At man i 1849, lidt tilfældigt måske, satte netop 24-timers reglen ind i selve Grundloven, har formentlig reddet os fra beføjelser til langvarige, administrative frihedsberøvelser

Preben Wilhjelms er fysiker og lic.jur.

DEMOKRATI OG TERRORLOVGIVNING

Uklar lovgivning

Af Eva Smith

Det er et anerkendt og fundamentalt princip i dansk strafferetspleje at straffelove skal være til at forstå for den almindelige borger. Imidlertid lyder Straffelovens §114a, nr. 6:

Overtrædelse af § ... når handlingen er omfattet af artikel 2 i den internationale konvention af 15. december 1997 til bekæmpelse af terrorbombninger.

Resten af den meget lange paragraf indeholder tilsvarende formuleringer. I alt henvises til 8 internationale konventioner i paragraffen.

»Hvilken gennemsnitsdansker har den mindste anelse om, hvad disse konventioner dækker over?«

Da bestemmelsen blev indført skrev statsadvokat Birgitte Vestberg: »Hvilken gennemsnitsdansker har den mindste anelse om, hvad disse konventioner dækker over?« Og en repræsentant for bagmandspolitiet foreslog, at man overvejede formuleringen på ny. Professor Jørn Vestergaard skrev til folketingets retsudvalg, at §114a vil »skabe et vidtstrakt sumpområde.«

Det kendetegner imidlertid et retssamfund, at lovene ikke »giver anledning til tvivl«, men at man på forhånd ved, hvad der er strafbart. Men som det fremgår af Højesterets dom, er dette ikke tilfældet med §114b

Som vi har set i dommen over »Fighters and lovers«, har denne udtalelse vist sig at være profetisk. I en 42 sider lang dom slutter Højesteret: »uanset om det forholder sig, som de tiltalte siger, så er omfanget og karakteren af Farc's handlinger således, at man efter en samlet bedømmelse finder, at det drejer sig om en terrororganisation« Højesteret tilføjer imidlertid, at den nærmere rækkevidde af §114b (som knytter sig til 114a) »giver anledning til tvivl« (Ja, det må man nok sige: 42 siders tvivl) Derfor finder Højesteret, at det er forsvarligt at give en betinget dom.

Det kendetegner imidlertid et retssamfund, at lovene ikke »giver anledning til tvivl«, men at man på forhånd ved, hvad der er strafbart. Men som det fremgår af Højesterets dom, er dette ikke tilfældet med §114b. Hvad gør man så, hvis man ønsker at støtte kampen mod diktatorer? Man kan undersøge terrorlisterne, men desværre viser det sig, at FN, EU, USA og mange andre stater har lister, der ikke er sammenfaldende. Spørger man det danske justitsministerium, hvem det er lovligt at støtte, lyder svaret: Det ved vi ikke. Det må domstolene afgøre.

Rigsadvokaten har i en kronik givet udtryk for, at det vel ikke er så slemt. Der er jo også økonomiske love, hvor det kan være svært at af-

gøre: Er dette en smart fidus eller er det skattesnyderi? Rigsadvokatens gode råd til folk lyder derfor: Er du i tvivl, så lad være.

Det er jo utvivlsomt et godt råd, men hvor efterlader det det menneske, der gerne vil bidrage til en bedre verden og f.eks. bekæmpe styret i Columbia?

Rigsadvokatens gode råd til folk lyder derfor: Er du i tvivl, så lad være

Terrorloves afsmittende effekt på anden lovgivning

Et ofte fremført synspunkt er, at det er nødvendigt at gennemføre lovgivning, der kan være principielt betænkelig, fordi det er så væsentligt for samfundet at beskytte sig mod terror. Traditionelt har en kendelse om telefonaflytning været rettet mod et bestemt telefonnummer, men i 2006 besluttede Folketinget, at det skulle være muligt at rette en kendelse mod en bestemt person, således at enhver telefon, som personen benyttede (hvad enten det var hans søsters, hans tennismakkers eller hans arbejdskammerats) kunne aflyttes. I bemærkningerne til loven hedder det, at man havde overvejet at lade den nye bestemmelse gælde ved mistanke om andre forbrydelser end terror, men havde forkastet dette, fordi en udvidelse til andre områder »ville indebære behov for foretagelse af visse principielle overvejelser.«

I 2009 blev området for anvendelse af denne bestemmelse imidlertid udvidet med 10 straffelovsbestemmelser bl.a. rufferi, røveri og fareforvoldelse ved grov kådhed. Det nye forslag var ikke ledsaget af principielle overvejelser. Det hed blot, at man havde gode erfaringer med denne mulighed, der sikrede en effektiv politiindsats, samt at man sparede ressourcer hos både politi og domstole.

Et ofte fremført synspunkt er, at det er nødvendigt at gennemføre lovgivning, der kan være principielt betænkelig, fordi det er så væsentligt for samfundet at beskytte sig mod terror

Folketinget følger PET's forslag

Når det drejer sig om terrorbekæmpelse er det påfaldende, at Folketinget følger så at sige alle PET's ønsker. Da nogle personer i efteråret 2009 blev arresteret i USA bl.a. mistænkt for planer om terrorvirksomhed i Danmark, foreslog formanden for Folketingets Retsudvalg, at man skulle give PET øgede ressourcer. Han blev dog beroliget af statsministeren, der indvendte, at PET jo slet ikke havde bedt om yderligere ressourcer. Det syntes at skinne igennem, at havde man bedt, havde man fået dem. I forbindelse med det mislykkede attentat mod en tegner i Aarhus i julen 2009 blev PET direkte tilbudt yderligere ressourcer og tiltag. Politikerne var også fremme med kreative forslag – f.eks. foreslog SF, at det skulle gøres ulovligt at gå ind på Al Qaeda's hjemmeside. Imidlertid takkede PET nej.

Et system kommer til at minde betænkeligt om en politistat, når politiet selv bestemmer hvilke ressourcer og midler, de har brug for. For politikerne er det imidlertid en fristende vej. Skulle det værste ske: En terrorhandling i Danmark, kan de vaske deres hænder og sige: vi gav PET alt, hvad de havde brug for.

Et system kommer til at minde betænkeligt om en politistat, når politiet selv bestemmer hvilke ressourcer og midler, de har brug for

Men når hele ansvaret lægges på PET's skuldre, kan man ikke undre sig, hvis man hellere aflytter en for mange end en for få.

I øvrigt viser det mislykkede attentat på tegneren, hvor svær PET's opgave er: PET var faktisk opmærksom på manden, men man skønnede ikke, at han var akut til fare for nogen.

Hvad skulle man have gjort? Sat ham under konstant overvågning? Det ville være enormt ressourcekrævende og – som PET vurderede situationen – overflødigt.

Vi ved ikke, hvor mange PET overvåger alt i alt, men syd for grænsen, i Tyskland, overvåger myndighederne 8 mill. mennesker af en befolkning på godt 82 millioner, altså næsten en tiendedel. 32. 000 af disse betragtes som en egentlig risiko.

Overvågning af almindelige borgere der ikke er mistænkt for terror

Folketinget har indført en bestemmelse i retsplejeloven, der forpligter teleselskaber mv. til at opbevare følgende oplysninger i et år om alle danskere:

Hvem du har talt i telefon med.

Hvor du var, da du talte med dem.

Hvem du sender og modtager e-mails fra.

Hvilke hjemmesider, du besøger.

Tanken er, at hvis politiet får mistanke til en person, kan man via teleselskabernes oplysninger gå et år tilbage og se, hvad der måtte ligge af mistænkeligt. Ud over egentlige teleudbydere er også alle udbydere med mere end 100 medlemmer omfattet dvs., f.eks. campingpladser, hoteller osv. Hvad PET registrerer, og hvor længe de opbevarer det, ved vi intet om.

Hvad PET registrerer, og hvor længe de opbevarer det, ved vi intet om

I år 2008 blev der registreret og lagret 450 mia. poster eller 82.000 poster om hver eneste dansker – babyer og plejehjemsboere inklusive.

Man kan dog undgå registrering, hvis man benytter e-mail servere som Hotmail eller gmail, der ligger i udlandet. Og det er måske det, de kriminelle gør, således at der kun opsamles data fra lovlydige borgere. I hvert fald tyder alt på, at anvendelsen af disse data har været meget begrænset. Det har kostet ca. 200 mill. at oprette denne overvågning, og det koster ca. 50 mill på årsbasis. Måske kunne disse penge anvendes mere direkte i kriminalitetsbekæmpelsen frem for overvågning af almindelige borgere.

En meget almindelig holdning til dette er: Det sker der vel ikke noget ved? Jeg gør intet forkert, så mig må de gerne overvåge og registrere.

Men hvad ved vi egentlig om, hvad der er forkert eller bare mistænkeligt i PET's øjne?

Da jeg var ung jurastuderende, gik jeg på biblioteket og lånte Hitlers »Mein Kampf«. Jeg ville prøve at forstå, hvad der skete dengang i trediverne. Hvis jeg var ung jurastuderende i dag, ville jeg tilsvarende være interesseret i at se Al-Qaedas hjemmesider. Hvad står der egentlig? Hvad truer de med? Jeg ville måske endog være interesseret i at kigge på en bombemanuel. Hvad er det for noget? Er det rigtigt, at der er så klare vejledninger på nettet, at stort set enhver kan konstruere en bombe ved hjælp af ganske almindelige, dagligdags ting?

Men gjorde jeg det, kunne jeg risikere at lukke for nogle muligheder i mit fremtidige karriereforløb. PET ville sige: Hvad skulle hun der? Vi har måske ikke fundet andet på hende, men alligevel. Lad os tage en anden ansøger. Og jeg ville naturligvis aldrig få det at vide. Og måske ville det endog gå videre end PET. Måske en diskret hentydning fra PET til anklagemyndigheden eller domstolene. Jeg ved ikke, om det sker, men risikoen ville være nok til, at jeg ville holde mig fra hjemmesiden.

Jeg ved, at jeg kan gå ned på et bibliotek og låne en computer og søge mine informationer ad den vej. Men hvor langt holder det? I Sverige findes søgemaskiner, der er programmerede til at stoppe ved bestemte ord, hvorefter den går ind og aflytter samtalen. Mon ikke de er programmerede til at stoppe ved ord som Al-Qaeda og bombe? Men selv hvis dette (endnu) ikke er tilfældet, synes jeg, at det er ydmygende, at jeg i Danmark – et af verdens ældste demokratier – ikke tør søge informationer på min egen computer.

Er dette ikke lidt overdrevet? Måske. Men for tiden samler jeg underskrifter med henblik på at få asylansøgnernes børn ud af centrene og leve et normalt liv. Det er ikke et politisk budskab. Det er i mine øjne rent humanitært. Alligevel har jeg i flere tilfælde oplevet, at folk har henvendt sig og sagt: Kan du ikke slette mit navn fra listen – jeg skal ud at søge job. Hvis en i mine øjne uskyldig ting som denne er nok til at bekymre folk – hvordan skal det så gå organisationer som Kirkeasyl? Hvem tør være med?

Der har lige været demonstrationer i København omkring klimatopmødet. En af demonstrationerne var på omkring 100.000 – og bagtroppen på ca. 1.000, hvor iblandt befandt sig nogle uromagere, blev alle anholdt. Der blev kun rejst sigtelse mod ganske få, men forløbet viste, at går du i en fredelig demonstration, og tager nogen bag dig en hætte på, risikerer du at blive anholdt sammen med hættemanden.

Demonstranterne blev dog beroliget, da de blev løsladt. Politiet oplyste, at anholdelsen ikke ville komme på straffeattesten. Nej, naturligvis ikke. Det kræver, at din skyld er bevist ved en domstol. Men lur mig om demonstranternes navne og adresser ikke er registreret et andet sted.

Hvis jeg var ung jurastuderende i dag, ville jeg tilsvarende være interesseret i at se Al-Qaedas hjemmesider. Men gjorde jeg det, kunne jeg risikere at lukke nogle muligheder i mit fremtidige karriereforløb

Alligevel har jeg i flere tilfælde oplevet, at folk har henvendt sig og sagt: Kan du ikke slette mit navn fra listen – jeg skal ud at søge job

Det er i mine øjne bekymrende, at PET for nogle år siden bad alle uddannelsesinstitutioner i Danmark om at holde øje med iranske studerende. Iranske studerende? Altså ikke navngivne personer, som var mistænkte, men bare »iranske studerende.«

Vi er ligeså stille ved at vende det til: Du er skyldig, indtil du selv har bevist, at du er uskyldig

Et væsentligt princip i ethvert retssamfund er uskyldsformodningen: Du er uskyldig, indtil myndighederne har bevist din skyld. Vi er ligeså stille ved at vende det til: Du er skyldig, indtil du selv har bevist, at du er uskyldig.

Det er måske ikke så stort et problem, at folk ikke længere tør støtte FARC – men det er et problem, hvis folk er bange for at søge informationer på nettet, for at gå i demonstrationer, for at være medlem af Kirkeasyl – ja selv af min lille uskyldige underskriftindsamling.

I ethvert samfund er det ungdommens rolle at være nyskabende, at stille spørgsmålstejn ved det bestående, at være rebelsk og oprørsk. Tænk på de store reformer vort samfund er gået igennem de sidste 100 år: kvindernes valgret, fagbevægelsen, rettigheder for homoseksuelle – og modstandsbevægelsen i krigens første år. Nu betragter vi deres kamp som retfærdig, og rettighederne som selvfølgelig – men engang var de et oprør mod det bestående og blev betragtet som farlige og nedbrydende for samfundsordenen. Tænk, hvis PET havde været på pletten med bekymringssamtaler og telefonaflytninger?

Tænk at det er PET, der skal værne om vort demokrati ved at sige nej til yderligere forbud

Vort samfund stivner, hvis vi følger myndighedernes gode råd: Er du i tvivl, så lad være. Det vil nødvendigvis føre til, at borgerne begrænser deres egne politiske muligheder. Det er nødvendigt at vi stopper denne kontrol- og registreringsspiral, hvor politikerne går forrest. Tænk, at det er PET, der skal værne om vort demokrati ved at sige nej til yderligere forbud. Vi må tilbage til demokratiets kerne, der er den frie tanke – og den frie informationssøgning.

Jeg véd, at frygten for terror er reel for mange mennesker. Selv er jeg ikke så bange for terror – jeg er mere bange for, hvad frygten for terror gør ved vort samfund. Målet for terrorhandlingerne er at ødelægge vore frie, demokratiske samfund. Og det går rigtig godt: Vi er selv i gang med at gøre arbejdet for dem i vores maniske jagt på sikkerhed.

Lad mig slutte med et let omskrevet citat fra Willy Brandt: Hvis bare én lovlydig person føler sig ufri, er ingen fri.

Eva Smith er professor, dr. jur.

BANANREPUBLIKKEN DANMARK

Jeg blev bedt om at skrive om det billede, jeg havde af vores retsstats tilstand, efter at have fulgt sagen om Fighters and Lovers gennem de tre retsinstanser: by-, lands- og højesteret. Min interesse i sagen har baggrund i, at jeg er pårørende til en af de dømte.

Firmaet der startede balladen

Fighters and Lovers er en virksomhed, der producerer tøj. Firmaet solgte T-shirts med det formål at sende overskuddet til to befrielsesorganisationer: PFLP i Palæstina og FARC i Colombia. I Columbia skulle pengene gå til et trykkeri, og i Palæstina til en radiostation.

Fighters and Lovers startede salget af T-shirts i januar 2006. Firmaet promoverede sig selv på mange måder, bl.a. med hjemmeside, udstilling i en pølsevogn og computerspil. Firmaet havde solgt T-shirt i et stykke tid, da PET dukker op hos de tiltalte og henter alt computergrej og alle salgsartikler, samtidig indefrøs de alle midler i firmaet. Derefter blev alle medarbejdere i Fighters and Lovers anklaget efter paragraf 114b i terrorloven. Midlerne er den dag i dag stadig indefrosset.

Sagen startede i byretten. Byretten mente ikke, den var i stand til at vurdere, hvorvidt de to organisationer overhovedet var terrororganisationer. Alle seks blev frikendt. Anklageren ankede dommen, og sagen gik videre til landsretten. Denne dømte alle skyldige, og to fik ubetingede fængselsdomme. Forsvareren ankede dommen til højesteret. Her blev en frikendt, de andre fik alle betingede domme på to til seks måneder og blev pålagt at betale sagens omkostninger på i alt 960.000 kr.

Demokrati eller terrorlovgivning

Demokratiets udgangspunkt består i en grundlæggende ret til at være uenige med hinanden. Løsninger findes gennem argumenter og åbne diskussioner. Et eksempel på demokratiske diskussioner og handlemuligheder var Mandelas og ANC's oprør mod apartheidsystemet i Sydafrika. ANC modtog støtte fra NGO'er i Danmark. Efterfølgende modtog Mandela Nobels fredspris. I dag ville støtte til ANC være blevet indefrosset, og ethvert forsøg på overføre økonomiske midler ville resultere i en anklage efter paragraf 114b – hvis retten da er lige for alle.

Det virker som om, at samtlige reaktionære kræfter har siddet og ventet længe på en begivenhed som 9/11. Angrebet blev brugt som en

Af Mikkel Gomard

Min interesse i sagen har baggrund i, at jeg er pårørende til en af de dømte

Byretten mente ikke, den var i stand til at vurdere, hvorvidt de to organisationer overhovedet var terrororganisationer. Alle seks blev frikendt

Det blev hurtigt besluttet, at den megen frihed, vi havde, var til direkte skade for vores egen sikkerhed

undskyldning for en grundlæggende og gennemgribende ændring på retsområdet. Mens USA's krig fik større og større tilslutning, steg presset også for at implementere en lov, der kunne gøre det nemmere for ordensmagten at imødegå denne »nye« trussel. Det blev hurtigt besluttet, at den megen frihed, vi havde, var til direkte skade for vores egen sikkerhed. Argumentet var, at det ikke var muligt at bekæmpe terrorisme, hvis ikke man var parat til at lade PET lytte med på sine samtaler. Ud af denne panik og mangel på omtanke kom terrorloven til. Hvordan overvågning, ulovliggørelse af solidaritetsarbejde m.m. her i Danmark skal skabe sikkerhed overfor en trussel, der stammer fra andre lande, er mig stadig en gåde.

Terrorlisterne

Både FARC og PFLP er befrielsesorganisationer i lande, der er USA's nære allierede. Begge organisationer kom på USA's og også EU's terrorliste. EU faldt pænt ind bag USA, da Bush sagde »you are either with us, or against us«, og kopierede stort set ukritisk USA's terrorliste. PFLP og FARC er ikke på terrorlisten, fordi de er terroristorganisationer. Den etablerede magtfordeling er ikke meget for at lade sig skubbe rundt, og alle der forsøger kan nu blive erklæret for terrorister og bliver dermed afskåret fra hjælp af det meste af den civiliserede verden.

Ingen juraekspert med respekt for sig selv har nogensinde gjort andet end at advare om, hvor farligt et skråplan den egentlig er

At ingen havde forudset i hvor høj grad, man kan bruge terrorlovgivningen på almindelige mennesker, er en lodret løgn. Ingen juraekspert med respekt for sig selv har nogensinde gjort andet end at advare om, hvor farligt et skråplan den egentlig er. Bl.a. fordi den i dens nuværende udformning har en meget vag definition af terrorisme, og derfor sagten kan bruges i sager, der ikke har noget at gøre med det, vi normalt forbinder med terrorisme.

At den alligevel bliver implementeret skyldes blandt andet, at politikerne ønsker at fremstå, som dem der handlede hurtigt, da der var brug for det (også kendt som signalpolitik). Og så skal man slet ikke undervurdere det pres, som især USA har lagt på beslutningstagere verden over.

Ingen af de organisationer, der har været på listen har været igennem en retssag først. Der er heller ikke nogen mulighed for at anke, hvis man mener, at man ubegrundet er optaget på terrorlisten. Med andre ord: det er en liste udarbejdet af politikere og ikke jurister, og det er dermed blot en liste over vesten og dens allieredes politiske modstandere. De mange tilføjelser der er sket efter 9/11, er et godt fingerpeg herom. Organisationer, der ikke havde noget med 9/11 at gøre, blev lige pludselig også stempet som terroristorganisationer. FARC har f.eks. ikke altid været på EU's terrorliste, men blev tilføjet efter pres fra USA. Der er også talrige eksempler på organisationer, der er opført på et lands

terrorliste og ikke på andres. Gennemsigtigheden og troværdigheden er helt i bund.

Retssagen mod Fighters and Lovers

Når terrorparagraffen bliver brugt i en dansk retssag, er det derfor ikke særlig gennemskueligt, hvor politiske interesser slutter, og retssikkerheden begynder. Når anklagerens vidne i skranken begynder at sige »vi i regeringen«, inden han kommer med et særlig godt argument, eller når anklageren forsøger at bruge vidneudsagn, som er fremkommet under brug af tortur (fra Colombia og Israel), så begynder selve retssagen at lugte lige så meget, som selve terrorlisten gør. Retssikkerhed og fair behandling bliver hurtigt, det sidste man tænker på. Og da dommen blev læst op, stod det ikke helt klart, om retten havde forholdt sig til det, forsvaret havde fremlagt. Forsvarernes fremlæggelser fyldte 75% af tiden i retssalen, og var langt bedre underbygget end anklagerens.

Måden loven blev fortolket på og retorikken i domsafsigelsen, må have gjort Bush pavestolt. Hans sort/hvide holdning til alle spørgsmål om terrorisme gennemsyrede dommen og domsafsigelsen. Det virkede som om retssagen var afgjort på forhånd. Men egentlig burde det ikke undre. I det øjeblik domstolen i Danmarks opgave bliver at varetage interesser, der intet har med Danmark eller retssikkerhed at gøre, så kan resultatet vel næppe blive meget anderledes. Hvis ikke det er nok til at overbevise dig om, at retssikkerheden er på retur i Danmark, så må det faktum, at nogen af de dømte er blevet tilbudt politisk asyl i Sydamerika, være det. Der var engang, hvor det kun kunne gå den anden vej!

Før denne sag startede, havde jeg et ret positivt syn på det danske retssystem. Men jeg må nok desværre indrømme, at jeg efter at have fulgt denne sag har mistet næsten al min tiltro til det danske retssystem. Jeg havde en eller anden naiv forestilling om, at fornuft og rimelighed ville sejre i sidste ende. I stedet endte jeg med at følge med i en sag, hvor hullerne i loven, hykleriet og politikernes direkte indflydelse blev tydeligere og tydeligere. Jeg troede den slags farcer var noget, man kun kunne opleve uden for et vestligt demokrati.

Mikkel Gomard er pårørende til en af de dømte i Fighters and Lovers sagen

Når terrorparagraffen bliver brugt i en dansk retssag, er det derfor ikke særlig gennemskueligt, hvor politiske interesser slutter, og retssikkerheden begynder

Jeg havde en eller anden naiv forestilling om, at fornuft og rimelighed ville sejre i sidste ende

RETSSIKKERHED, SIKKERHED OG POLITISTAT

Af Bjørn Elmquist

Sikkerhed og retssikkerhed er to begreber, nogle politikere og myndigheder samt store dele af pressen opererer med som modstående hensyn.

Sikkerhed betyder i dén verden lov og orden og bekæmpelse af kriminalitet, så »gamle damer kan færdes i fred på gader og stræder, og så vi ikke skal gå og være bange for at blive overfaldet derhjemme«. Det betyder også vide beføjelser til myndighederne, herunder de hemmelige tjenester, PET og FE, så alle med planer om terror mod »danske værdier« kan blive afsløret i tide og uskadeliggjort.

Det, man siger, der ønskes og tilstræbes, er tryghed.

Men disse begreber må ikke gøres til modsætninger. Tværtimod vil den indsats mod overfald, terror etc., der består i eller medfører udhuling af retssikkerheden (forstået som de retsgarantier og alle de andre menneskerettigheder, som udgør en central del af demokratiet), kun skabe en falsk og farlig (pseudo)tryghed. Farlig både for den enkelte, som umiddelbart forledes til at tro på øget personlig tryghed, og for hele det demokratiske samfund, hvis grundlag svækkes.

For at forstå sandheden i dette udsagn skal jeg her kort gennemgå demokratibegrebet, som jeg ser det.

Tværtimod vil den indsats mod overfald, terror etc., der består i eller medfører udhuling af retssikkerheden, kun skabe en falsk og farlig (pseudo) tryghed

Demokratibegrebet

Kravet om flertalsstyre er så at sige indgangen til det hele. Hvis mindretal har magten som under enevælden i Danmark, som før den franske revolution eller som under apartheidregimet i Sydafrika, så er der ikke demokrati.

Men hvis man bliver stående på det udviklingstrin, degenerer demokratiet til den afart, man betegner som demokratur – flertalsdiktaturet, hvor mindretal ikke bliver respekteret, men ignoreret og overset, ja ligefrem krænket.

Derfor er den næste betingelse, at der hersker så udbredt beskyttelse af mindretal, at det også omfatter den mindst tænkelige enhed, dvs. det enkelte individ. Her gælder det med andre ord om at respektere menneskerettigheder, dvs. ytrings-, forenings- og forsamlingsfriheden, retten til livet og til privatlivets fred, forbud mod tortur, retten til retfærdig rettergang osv..

Endelig er et meget vigtigt, overordnet princip for den demokratiske struktur statsmagtens tredeling (i den lovgivende, udøvende og dømmende magt).

Modsætningen til det her skitserede demokratibegreb er diktatur og som anført demokratur. Her taler man også om politistaten, forstået som et samfund, hvor indbegrebet af den udøvende magt, politiet, der jo i fredstid har monopol på at bruge fysisk magt, har vide beføjelser og er underlagt kun sparsom og ineffektiv kontrol.

I mange år, især gennem sidste halvdel af det tyvende århundrede, vandt hensynet til beskyttelse af menneskerettighederne frem. Helt afgørende herfor var 2. verdenskrig og opgøret med nazisternes og lige-sindedes rædselsregime, hvis chokerende menneskeforagt og brutalitet førte til dannelsen af FN og Europarådet med tilhørende menneskerettighedserklæringer.

Senere hen bidrog Den kolde Krigs kritik af undertrykkelse og mangel på humanisme i Østblokken til, at der også her i Danmark blev gjort yderligere væsentlige og konkrete fremskridt for sikring af retsstaten og beskyttelse af borgerne mod myndighedsovergreb.

Men nogle kredse syntes jo, at dette bl.a. i Danmark slog over i »pladderhumanisme« og ventede med stigende utålmodighed på »bedre tider«. Skiftet varsledes allerede i slutningen af 1990'erne i sikker ly af Murens fald og fik sit afgørende gennembrud på grund af den 11. september 2001.

Værdier under angreb

War on terror betød legitimering af selv de mest reaktionære synspunkter, så både »den offentlige mening« og et bastant flertal i folketinget kunne indlede og gennemføre deres lemningagtige amokløb mod den 'misforståede og helt overdrevne tolerance'.

Især ved to store klumper af terrorlove (i 2002 og 2006), men også ved mange mellemliggende og efterfølgende lovindgreb, er der sket en så voldsom udhuling af retsstaten her i Danmark, og desværre også så mange andre steder i den vestlige verden, at udtrykket »vestlige værdier«, som Danmark og andre offensive, læs aggressive, stater med en jævnt hen militaristisk politik rundt om i verden påstår at ville forsvare.

Men de værdier, som for mig at se er og bør være universelle og ikke bare et vestligt (dansk!) fænomen, er i realiteten således under størst angreb af vores egne indgreb de senere år.

Særdomstole

Blandt mange eksempler vil jeg først fremdrage den indførelse af særdomstolsprocedure, som folketinget vedtog sidste sommer for sager om administrativ udvisning og frihedsberøvelse af udlændinge mistænkt, men ikke tiltalt og dømt for terrorisme. Her tvangsbeskikkes der af retten for den pågældende person en særlig, af PET sikkerhedsgodkendt,

Især gennem sidste halvdel af det tyvende århundrede, vandt hensynet til beskyttelse af menneskerettighederne frem. Helt afgørende herfor var 2. verdenskrig og opgøret med nazisternes rædselsregime

Skiftet varsledes allerede i slutningen af 1990'erne i sikker ly af Murens fald og fik sit afgørende gennembrud på grund af den 11. september 2001

De værdier, som for mig at se er og bør være universelle og ikke bare et vestligt fænomen er i realiteten således under størst angreb af vores egne indgreb de seneste år

hemmelig forsvarer, som ikke må drøfte de hemmelige akter, der udgør alle sagens bilag, med »klienten«, og som uden sin »klients« viden og tilstedeværelse på dennes vegne deltager i hemmelige retsmøder for lukkede døre i én bestemt afdeling af Københavns Byret, hvor personalet også er PET-sikkerhedsgodkendt.

Fra Retspolitisk Forenings side foreslog vi i vores høringssvar, at man i stedet holdt sig til den ordning, der iflg. retsplejeloven gør det muligt for anklagemyndigheden under godkendelse af retten som en undtagelse fra princippet om aktindsigt at udstyre sådanne fortrolige sagsakter med et såkaldt forsvarerpålæg. Det betyder, at forsvareren ikke må vise bilaget til sin klient eller på nogen anden måde oplyse, hvad det indeholder.

Vi argumenterede, at hvis der ikke kan næres tillid til, at en advokat overholder sådanne pålæg, bør den pågældende overhovedet ikke være forsvarer.

Det nyttede dog ikke. Nyordningen blev gennemført med det argument, at det kun drejer sig om ganske få sager og personer, som i øvrigt jo »bare« er udlændinge.

Men når først der er taget hul på den slags særdomstolsprocedurer, er der risiko for, at de i al deres »effektivitet« af det »sikkerhedshungrende« flertal i folketinget bliver udbredt til også andre sager (som f.eks. vedrørende terror samt bande- og narkokriminalitet), så der bevises handlekraft. Og hvis »bare man har rent mel i posen, er der jo ikke noget at frygte ...«

Det er aldeles indlysende, at det almindelige domstolssystem med uafhængige dommere og advokater hermed er sat under massivt pres.

Øget overvågning

Andre eksempler på politistatens fremmarch er den udvanding af betingelserne for telefonaflytning og registrering af teletrafik, placering af IT-snifferprogrammer på privates PC'er og anden overvågning bl.a. på offentlige og private steder ved hjælp af kameraer, der er en (tilsigtet) følge af de ustandselige forhøjelser af strafferammer. Sådanne tekniken jo fungerer, inddrager dette en masse mennesker, som der slet ikke er nogen mistanke, endsige sigtelse mod.

Der henvises i debatten ofte til, at der ved meningsmålinger er flertal for mere overvågning. Men det kan ikke overraske i betragtning af, at masser af især unge mennesker elsker at udstille sig på web-kameraer, Facebook og reality-programmer i fjernsynet. Desværre gør de sig ikke klart – og hjælpes heller ikke ret meget til – at forstå, at der er kæmpeforskel på at udstille sig på egne præmisser og så at blive overvåget af myndighederne, der jo gennem årene samler til pulje og lige pludselig kan slå til i en helt anden sammenhæng.

Når der først er taget hul på den slags særdomstolsprocedurer, er der risiko for, at de i al deres "effektivitet" af det "sikkerhedshungrende" flertal i folketinget bliver udbredt til også andre sager

Domstolskontrol illusorisk

Jeg vil også pege på den beskæring af ytrings-, demonstrations- og forsamlingsfriheden, som har fundet sted ved indførelsen af »lømmelpakken«. Den tillader præventive anholdelser, uden at der skal foreligge nogen form for mistanke om, at de pågældende personer har begået eller agter at begå forbrydelser. Den bestemmer endvidere, at i et område, hvor der er »grov forstyrrelse af ro og orden«, skal hærværk og hindring af politiets arbejde straffes hårdere end ellers. Domstolskontrollen er imidlertid illusorisk, idet loven giver politiet så vide rammer til at foretage det afgørende skøn, at en forsvarer nærmest per definition vil have meget svært ved efterfølgende at overbevise en dommer om, at politiet gik for vidt.

»Lømmelpakken« blev lynvedtaget med henblik på klimatopmødet i København i december 2009, men alligevel ikke gjort midlertidig. Den er derfor nu en fast bestanddel af den i almindelighed gældende regulering af ovennævnte tre centrale frihedsrettigheder.

Og så er der visitationszonerne. Ved politiloven er der skabt hjemmel for politiet til at udpege geografiske områder, hvor politiet uden nogen konkret mistanke eller anden begrundelse kan stoppe hvem som helst og foretage visitation af deres person, tøj mv.

Da forslaget blev fremsat, kritiserede Retspolitisk Forening og flere andre det for at indebære en krænkelse af Den europæiske Menneskerettighedserklærings art. 8, stk. 1 om privatlivets fred, herunder den fysiske integritet. Sådanne indgreb må alene foretages, hvis det bl.a. er nødvendigt for at forebygge uro eller forbrydelser.

Ej heller her fik kritikken folketingsflertallet på andre tanker, men den 12. januar 2010 underkendte Den europæiske Menneskerettighedsdomstol i Strasbourg et tilsvarende britisk regelsæt. I begrundelsen hedder det bl.a., at der består risiko for vilkårlighed – og dermed også for diskriminering.

Dommens underkendelse af den britiske ordning bekræfter, at de danske regler bør ændres for at være i overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser. Justitsministeriets hidtil eneste reaktion har imidlertid være at påpege over for landets politikredse, at den tidsmæssige og geografiske udstrækning »altid skal være reel«, hvad der vel trods alt må udlægges som en erkendelse af, at anvendelsen af visitationszoner har været for vidtgående.

Disse eksempler turde være tilstrækkeligt grundlag til at fastslå rigtigheden af mit udsagn om, at den herskende tilstand i Danmark udviser markante træk af demokatur med ineffektiv kontrol af den udøvende magt, herunder politiet.

Loven giver politiet så vide rammer til at foretage det afgørende skøn, at en forsvarer nærmest per definition vil have meget svært ved efterfølgende at overbevise en dommer om, at politiet gik for vidt

Dommens underkendelse af den britiske ordning bekræfter, at de danske regler bør ændres for at være i overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser

Spindoktorers og pressens rolle

Det påtrængende spørgsmål er, om der tegner sig nogen vej ud af mistrøsteligheden. Desværre ser det ikke umiddelbart sådan ud

Det påtrængende spørgsmål er, om der tegner sig nogen vej ud af mistrøsteligheden.

Desværre ser det ikke umiddelbart sådan ud. Folketingsflertallet bag udviklingen er ikke under svækkelse. Tværtimod. Spindoktorer med managementsyndrom styrer det ene parti efter det andet i »sikker havn«. Og når disse med offentlige midler betalte spinkarrierer på Borgen eller i ministerier fører videre til kommentatorfunktion i pressen, fastholdes spinvurderingen af, hvornår »man« er regeringsduelig: de rets- og udlændingepolitiske holdninger skal svare til Dansk Folkepartis.

Håbet om ændring af denne tingenes tilstand må baseres på en forventning om, at »nyhedskriteriet« en skønne dag lever op til sit indhold i bogstavelig forstand. Det vil sige, at pressen begynder at berette om de usædvanlige tilfælde, hvor der i modsætning til de gængse historier gøres op med de sidste 10 års strammerholdninger. Og samtidig giver kritikken langt bedre muligheder for at dokumentere behovet for at lægge kursen om.

Bjørn Elmquist er formand for Retspolitisk Forening

NEW SPEAK

Hvad kalder man et individ, der på grund af politisk overbevisning fratages sine borgerrettigheder? I Danmark kalder vi ham en lømmel.

Natten til onsdag d. 2. september 2009 sad en ung mand – lad os kalde ham Lars – i en bus sammen med 53 andre. Bussen var på Åboulevarden i København på vej til Tune lufthavn ved Roskilde, da politiet vinkede bussen ind til siden. En betjent oplyste passagererne om, at de alle var anholdt. Lars spurgte, hvad han var anholdt for, men i stedet for et svar fik han besked på at aflevere sin mobiltelefon. Da han spurgte hvorfor, blev han mødt med modspørgsmålet »Skal det gøre ondt?« Herefter blev han og bussens øvrige 53 passagerer kørt til Station Bellahøj, hvor han blev tilbageholdt indtil klokken otte. I øvrigt efter at være blevet nægtet sit telefonopkald, som han ønskede at bruge til at ringe til sin chef for at fortælle, at han ville være forhindret i at møde på arbejde til tiden.

Lars' forbrydelse bestod i, at han havde tænkt sig at demonstrere mod udvisningen af 22 irakiske asylansøgere, og at politiet vurderede, at han muligvis ville kunne finde på måske at overveje at anstifte optøjer.

Til grund for den planlagte demonstration, hvor Lars angiveligt skulle kunne have fundet på måske at overveje muligvis at anstifte optøjer, lå bl.a., at flere af de udviste irakere kort tid inden udvisningen var blevet afhørt af en irakisk delegation, hvis identitet myndighederne havde valgt at hemmeligholde overfor advokater m.fl. Endvidere var de afhørte blevet nægtet bisiddere ved afhøringerne, hvilket er i lodret modstrid med forvaltningslovens kapitel 6. Der var berettiget tvivl om de udvistes sikkerhed, og den irakiske regering bestrider den dag i dag, at der overhovedet eksisterer en gyldig hjemsendelsesaftale mellem Danmark og Irak. Vi ved i dag, at flere af de afhørte blev truet under afhøringerne. Mange af dem lever stadig under jorden i Irak eller – håber vi – Syrien. Vi ved fortsat ikke, hvem der sad i den irakiske delegation, men vi ved, at mindst fire af de 22 hjemsendte ved ankomsten til Irak blev tilbageholdt af de irakiske myndigheder.

Kort tid inden afhøringerne og hjemsendelserne havde politiet ryddet Brorsons Kirke i Rantzausgade, og kort tid inden da havde Birthe Rønn Hornbech og Pia Kjærsgaard på det kraftigste opfordret politiet til at rydde kirken. Dermed havde de lagt et voldsomt politisk pres på politiet og havde således haft held til at rejse berettiget tvivl om adskillelsen mellem den lovgivende og den udøvende magt. Der var således flere grundlæggende retspolitiske emner på spil natten til d. 2. september, og Lars følte det som sin borgerpligt at møde op i lufthavnen for

*Af Rune
Munk-Jørgensen*

Vi ved i dag, at flere af de afhørte blev truet under afhøringerne. Mange af dem lever stadig under jorden i Irak eller – håber vi – Syrien

at demonstrere. Det blev han anholdt for, selvom han rent faktisk ikke havde foretaget sig noget som helst strafbart. Anholdelsen blev betegnet som en præventiv anholdelse, som der er hjemmel til at foretage ifølge den såkaldte lømmelpakke, og det er selvfølgelig uhyggeligt nok i sig selv, men det allermest uhyggelige er, at lømmelpakken tilsyneladende har bred folkelig opbakning.

Uvilkårligt rejser spørgsmålet sig, hvordan man kan få et lands borgere til godvilligt at acceptere en lov, der nulstiller deres retskrav, hvis de i den ene eller anden sammenhæng skulle vise sig at være uenige med den til enhver tid siddende regering. Forklaringerne er mange. Eva Smith skriver andetsteds i bladet om »frygtsamfundet«, og den politikerinducerede frygt er hævet over enhver tvivl en væsentlig del af forklaringen. En anden forklaring har imidlertid med sproglig forvanskning og forklejning at gøre.

Når befolkningen stiltiende tillader, at mennesker, der ikke har foretaget sig noget kriminelt, uden videre kan tilbageholdes af politiet i op til 12 timer, sker det som regel under henvisning til den såkaldte lømmelpakke. Her må man spørge sig selv, hvad folk i bund og grund associerer til, når de hører ordet lømmel: En lømmel er næppe så faretruende som en skurk, men han er helt sikkert værre end en røverbanan. Gennemsnitsdanskere ville formentlig svare nej, hvis han blev spurgt, om han opfattede sig selv som en lømmel, der i nudansk ordbog defineres som en »ung ugidelig ell. ubehøvlet fyr«. Der er noget usympatisk forbundet med at være en lømmel, men samtidig lyder det harmløst, og først og fremmest lyder det som et menneske, som alle vi gode, solide, skattebetalende borgere aldrig ville kunne blive forvekslet med; noget ufarligt noget med utilpassede teenagere, der bare skal sendes hjem at lave lektier. Imidlertid har flere af disse lømler vist sig at være særdeles politisk engagerede unge mennesker, der opponerer mod den danske regerings underkendelse af menneskerettigheder, af FNs børne- og torturkonventioner og i tilfældet med de afhørte irakere af dansk lovgivning. Når de bliver fængslet på mistanken om at ville demonstrere imod gældende forhold, kan man dårligt tale om lømmelagtig adfærd, men det er ikke desto mindre det stempel, man rent sprogligt forsyner dem med. Lignende underkendende sprogadfærd er der masser af eksempler på. De seneste par år har artiklens forfatter i forbindelse med lovlige demonstrationer måttet lide den tort at blive kaldt en rød lejesvend, Enhedslistens stormtrop og en autonom ballademager. Af folkevalgte politikere:

- Røde lejesvende [Anders Fogh Rasmussen om de strejkende sygeplejersker]: En lejesvend er en person, der handler efter ordre eller pres fra en organisation, et parti eller lignende, og udtrykket betegner op-

Her må man spørge sig selv, hvad folk i bund og grund associerer til, når de hører ordet lømmel: En lømmel er næppe så faretruende som en skurk, men han er helt sikkert værre end en røverbanan

Når folk som disse bliver fængslet på mistanken om at ville demonstrere imod gældende forhold, kan man dårligt tale om lømmelagtig adfærd, men det er ikke desto mindre det stempel, man rent sproglig forsyner dem med

rindeligt en lejesoldat. Ved at tale om røde lejesvende sammenkæder man rent sprogligt det at være venstreorienteret med deltagelse i korrump og undergravende virksomhed, og det må man tilsyneladende godt sige. Om mig. Som landets statsminister. Hvis man vil undgå at blive stævnet for injurier, må man ikke kalde Pia Kjærsgaard racist.

- Enhedslistens stormtropper [Birthe Rønn Hornbech om Kirkeasyls medlemmer]: Anderledes inkriminerende. Stormtropper forbindes konnotativt med det onde imperiums maskiniserede soldater i Star Wars eller – af mere historisk velfunderede sprogbrugere – med Hitlers SA-korps. Det er med andre ord almindeligt accepteret at sidestille mig med nazisterne, når jeg opponerer mod overtrædelse af FN-konventioner, som Danmark har skrevet under på.
- Autonome ballademagere [Pia Kjærsgaard om demonstranter ved Sandholmlejren]: Autonom betyder egentlig selvstændig, og det kan naturligvis opfattes som et problem i sig selv i det nuværende politiske klima. Her skal imidlertid ikke diskuteres ungdomshus men blot påpeges, at en ballademager rent konnotativt falder i samme kategori som en urostiftende lømmel og dermed på forhånd må regne med at blive underkendt i enhver politisk sammenhæng, medmindre han bruger tid og kræfter på at opponere mod prædikatet – tid og kræfter der skal tages fra den sag, han egentlig havde til hensigt at beskæftige sig med.

Jeg er ved Gud ikke hverken nazist, lejesoldat eller urostifter, men da jeg ikke har hverken tid eller råd til at føre injuriersager, må jeg pænt finde mig i prædikaterne.

Det er for så vidt den samme sprogforvanskning, der finder sted i den asylpolitik, Lars forsøgte at opponere imod natten til d. 2. september. Fra ministeriets side benævnes det fx motivationsfremmende foranstaltninger, når en afvist asylansøger henvises til at leve for 321 kr. om ugen og opretholde meldepligt hos politiet en til to gange om ugen. Reelt er der tale om at gøre livet så utåleligt og ubærligt for folk, der allerede er dybt traumatiserede og desuden internerede i lejre, at de rent faktisk foretrækker at rejse tilbage til tortur og forfølgelse fremfor at blive boende. Motivationsfremmende foranstaltninger lyder imidlertid mere sexet end politisk motiveret chikane.

Regeringens sprogforvanskning er foregrebet af George Orwell allerede i 1948, hvor den fik betegnelsen New Speak. I den fascistiske fantasistat, Orwell beskriver i romanen 1984, hedder ministeriet, der varetager krigsførelse, Fredsministeriet, og ministeriet for opretholdelse af ro og orden hedder Ministeriet for Kærlighed.

Jeg er ved Gud ikke hverken nazist, lejesoldat eller urostifter, men da jeg hverken har tid eller råd til at føre injuriersager, må jeg pænt finde mig i prædikaterne

Regeringens sprogforvanskning er foregrebet af George Orwell allerede i 1948, hvor den fik betegnelsen New Speak

Regeringen har i forbilledlig grad formået at introducere New Speak i det danske sprog, og med retten til rent sprogligt at definere de begreber, vi taler om, følger også en monopolisering af sandheden, som er meget svær at kæmpe imod for almindelige mennesker, der ikke har fuldtidsprofessionelle spindoktorer til deres rådighed.

Den europæiske historie viser utvetydigt, at det ikke er svært at skræmme folk til at give afkald på deres borgerrettigheder, ligesom det ikke er spor svært at monopolisere sproget for efterfølgende at få dem til at acceptere afkaldet. Det seneste eksempel på europæisk grund er DDR, hvor titusindvis af fredelige men liberale systemkritikere blev tilbageholdt på ubestemt tid uden retskrav, og kun statsikkerhedstjenestens afdeling XXII havde adgang til deres sagsakter. Diktaturets påskud? At fangerne udgjorde en potentiel terrortrussel, såmænd, og meget kan som bekendt legitimeres med frygten for terror. De fleste vil medgive, at næppe nogen blandt de tilbageholdte DDR-borgere var terrorister i vores betydning af ordet, og i praksis kom Terrorabwehr da også til at handle om statsfjendtlig virksomhed i al almindelighed. Der var med andre ord tale om præventive anholdelser i den nationale sikkerheds interesse, og flere af de anholdte har garanteret været nogle værre lømler.

Ikke dermed sagt, at vi har DDR-tilstande i Danmark. Alene i det famøse STASI-fængsel Hohenschönhausen i Berlin blev i omegnen af 44.000 borgere tilbageholdt under mistanke om statsfjendtlig virksomhed i årene 1945-1989, og der er vi selvfølgelig ikke endnu. Ikke rent kvantitativt, i hvert fald. Men lovgrundlaget foreligger.

Når Kirkeasyl fik så forholdsvis stor gennemslagskraft, som tilfældet er, hænger det givetvis sammen med, at Kirkeasyl var et forsøg på handling, der gik bagom den sproglige monopolisering, som stiller de fleste af os magtesløse.

Kirkeasyl var et forsøg på handling, der gik bagom den sproglige monopolisering, som stiller de fleste af os magtesløse

Da politiet d. 13. august ryddede Brorsons Kirke i Rantzausgade, skete det efter massivt, politisk pres fra både DF og V, og de tæsk, aktivisterne fik foran kirken, tog de imod uden at kny. Tæskene udstillede nemlig menneskesynet og menneskeforagten bag ordene. Beskeden, aktivisterne sendte, var, at hvis I har tænkt jer at kortslutte magtens tredeling, almindeligt gældende retskrav, menneskerettighederne og FN's børne- og torturkonventioner for på grund af kortsigtede indenrigspolitiske hensyn at udvise en håndfuld krigs ofre, så må I først få politiet til at tæve sig igennem skolepiger, der sidder på jorden med hænderne i vejret, mens landsdækkende TV filmer det, så alle kan se, hvad jeres projekt handler om.

Da visiret gik ned, faldt masken, og det kunne ikke camoufleres bag New Speak.

Rune Munk-Jørgensen er medlem af kommunikationsgruppen i foreningen Kirkeasyl

RETTIGHEDER OG RETSSIKKERHED ER FORUDSÆTNINGEN FOR SOCIAL FRIHED

Men Danmark er godt på vej til at genindføre begrebet værdigt trængende (uden retssikkerhed), samtidig med at der er nedlagt forbud mod dele af kampen for frihed og retfærd

Frihedsbegrebet har fået en booster. Vores nye udviklingsminister definerer sig som frihedsminister og rejser rundt med et budskab om at forudsætningen for udvikling er, at mennesker har frihed til at udvikle sig og gribe de muligheder, der er, selv i et fattigt samfund.

Det er fint nok. Frihedsbudskabet er vigtigt, og civilsamfundsorganisationer har i årtier arbejdet for at udviklingen også sætter de fattiges og de svages muligheder fri. Så velkommen med budskabet og med handlinger til gavn for fattige.

Men det er afgørende at huske, at for fattige mennesker er forudsætningen for frihed rettigheder, og forudsætningen for at rettighederne respekteres er, at der er retssikkerhed i samfundet. Også for de mennesker der ikke har økonomisk eller politisk magt. Der kan skrives meget tykke bøger om, hvordan frihed for de store og stærke har kvast mulighederne for de fattige og marginaliserede. Ukontrolleret frihed har altid ført til marginalisering og udbytning.

Og så til vores eget samfund. Når der er en sammenhæng mellem socialpolitik og diskussionen om retssikkerhed, er det netop fordi retssikkerhed også her er en forudsætning for at de dårligst stilledes rettigheder respekteres. Retssikkerhed er vigtig for alle borgere, men den er det først og fremmest på de områder, hvor offentlige myndigheder har magt til at kontrollere og straffe borgerne, det vil sige indenfor strafferetsplejen og på det sociale område. Altså i forhold til de svage.

Skal vi turde tro bare lidt på myten om at alle mennesker har muligheder for at klare sig og bryde med det, nogen kalder negativ social arv, så er forudsætningen, at de har rettigheder, og at disse rettigheder beskyttes af retssikkerhedsprincipper.

Af Knud Vilby

Det er afgørende at huske, at for fattige mennesker er forudsætningen for frihed rettigheder, og forudsætningen for at rettighederne respekteres er, at der er retssikkerhed i samfundet

Netop nu er det europæisk fattigdomsår, og i den europæiske beslutning om året slås det fast som første punkt, at målet er at sikre rettigheder til et liv i værdighed og med fuld og hel deltagelse i samfundet også for de fattige og socialt ekskluderede.

Respekt for rettigheder er frihedens forudsætning.

Retssikkerheden er afgørende for rigtig mange forhold i samfundet. Men i det følgende blot nogle betragtninger om udviklingen på det sociale område, og om hvordan samfundet behandler aktive grupper og enkeltpersoner, der i ord og handling kæmper for retfærd og rettigheder.

Uværdig social politik uden retssikkerhed

Dansk social lovgivning er baseret på rettigheder for den enkelte. 1930'ernes sociallovgivning gjorde op med begrebet »værdigt trængende«, som direkte og indirekte ud fra subjektive kriterier havde opdelt de trængende i selvforskyldte og uforskyldte. Naturligvis var og er der stadig sammenhæng mellem pligter og rettigheder, men grundtænkningen var, at en given social situation udløser et retskrav på en afhjælpende indsats fra samfundets side.

I de senere år har man fået mere end en fornemmelse af, at begrebet værdigt og uværdigt trængende er kommet tilbage både i sociallovgivning og social praksis. Der er gennemført en lang række lovinitiativer som opdeler mennesker med sociale behov i forskellige grupper ud fra lovgivernes skøn over, hvilken støtte de er værdige til at få. Det er naturligvis ikke det udtryk, der bruges. Men ofte er intentionerne ganske klare.

Et af de klareste eksempler er den incitamentspolitik, der både under højkonjunktur og krise har som sit formål at få flere mennesker ind på arbejdsmarkedet. En del af lovgivningen er klart målrettet mod at ramme etniske indvandrere (for starthjælpens vedkommende specielt flygtninge), men ikke danskere. Det er faldet godt ind i en populistisk holdning om, at der er brug for særlige initiativer overfor denne gruppe, herunder også økonomisk straf. Også selv om konsekvensen helt klart er, at blandt andet mange børn vokser op med færre muligheder end deres bedre stillede jævnaldrende.

Da direkte diskrimination trods alt ikke er tilladt, rammer store dele af lovgivningen dog også mange etniske danske socialt udsatte familier med stærkt reducerede ydelser. En række socialt udsatte mennesker oplever en rettighedsudhuling, fordi de ifølge de nye regler ikke for alvor skønnes at være værdigt trængende. Så mister deres børn også værdighed og rettigheder.

I de senere år har man fået mere end en fornemmelse af, at begrebet værdigt og uværdigt trængende er kommet tilbage både i sociallovgivning og social praksis

En række socialt udsatte mennesker oplever en rettighedsudhuling, fordi de ifølge nye regler ikke for alvor skønnes at være værdigt trængende

Lovgivningen deler folk op, men det gør den offentlige økonomi også, og den vil gøre det endnu mere, nu hvor der skal spares stort set hele vejen rundt. Vi er i Socialpolitisk Forening optaget af at få en fast accepteret fattigdomsgrænse og nogle anerkendte normer for, hvor store afsavn samfundet vil tillade at danske familier lever med.

Men kan synes, at denne grænse-diskussion er lidt søgt. For det er da rigtigt, at der er mange andre forhold end den rene økonomi, der har betydning for menneskes sociale situation. Det er selvklart.

Men i dag er det helt forskelligt, hvornår et økonomisk afsavn udløser kommunale hjælpeindsatser, og samtidig er det helt åbenbart, at det sociale område er blevet et af de store spareområder, efter at vi i nogle år har oplevet store udgiftsstigninger.

Vi er i Socialpolitisk Forening dybt bekymrede over de socialt udsattes rettigheder i en situation, hvor vi

- har en lovgivning, der opdeler befolkningen og reducerer rettigheder for nogle
- mangler ensartede normer for vurdering af sociale afsavn
- vil komme til at opleve meget betydelige sociale nedskæringer, men også meget forskellige fra område til område.

Et særligt og kæmpestort problem er det, at de områder af landet, der mister beskæftigelse, institutioner og økonomiske ressourcer samtidig oplever vækst i sociale problemer. Disse kommuner har ikke ressourcer til at håndtere problemerne i dag. Hvordan så i fremtiden?

Og hvad med retssikkerheden?

Når frihedskæmpere gøres til lømler

Og så lidt om kampen for retfærd og rettigheder.

I Danmark er vi ikke fundamentalister, undtagen på et enkelt område. Når det gælder ytringsfriheden hævder vi at intet kompromis er muligt. Ytringsfriheden er fundamental.

Rettighedsmæssigt hænger ytringsfriheden sammen med retten til fri organisering og retten til at samles og demonstrere. Men her er der mærkeligt nok ikke længere fundamentale retssikkerhedsprincipper tilbage.

Senest har vi oplevet, at republikanere ikke måtte demonstrere ved Amalienborg omkring dronningens fødselsdag. Det kan man naturligvis smile af. Men det er klart det er udtryk for en tendens mod at sige, at hvis det politiske flertal og det etablerede samfund er enige om en ting, så sker der ikke noget ved at man mobber dem, der mener noget andet.

Så har myndighedssystemet fuld politisk opbakning. Men der er og har været langt alvorligere brud på de fundamentale principper.

I Danmark er vi ikke fundamentalister, undtagen på et enkelt område. Når det gælder ytringsfriheden hævder vi at intet kompromis er muligt

Siden 11. september 2001 har vi fået en anti-terrorlovgivning, der bruges og misbruges over hele den vestlige verden. Og også her. Støtte til frihedskamp bliver nu (meget let) defineret som støtte til terror. Ophængning af kritiske bannere (Greenpeace) kan nu føre til dom efter terrorlovgivningen. Og med den såkaldte lømmelpakke-lovgivning op til klimatopmødet blev det også til en forbrydelse blot at se ud som en person eller gruppe, der kunne have noget skummelt i sinde. Man kan nu anholde uskyldige folk, der er på det forkerte sted på det forkerte tidspunkt.

Og det gjorde man som bekendt. De største og fredeligste demonstrationer i en generation førte under klimatopmødet til omkring 1.000 anholdelser. Langt de fleste anholdte var helt uskyldige mennesker, der ingen retssikkerhed havde. Flere hundrede måtte i timevis sidde frysende (og tissende) på en frostkold asfalt, inden de blev ført til klimafængslet i det land, der lige i de timer var tæt på at være en politistat.

Politiet kunne handle i tillid til en lovgivning, der gav dem ekstremt vide beføjelser og med en grundlæggende viden om, at et folketingsflertal på forhånd havde omdømt demokratiske kritikere til »lømler«. Politiet ville få opbakning til hvad som helst. Og det fik politiet også, da fredelige aktivister fra Greenpeace og fra Climate Justice Action blev anholdt og fængslet i ugevis. Det var politiaktioner helt ude af proportion med mulige små lovkrænkelser.

Ved et senere møde i folketingets retsudvalg fortalte generalsekretæren for Greenpeace, hvordan der er en tendens til at mange unge aktive nu er på vej over mod det, der i den danske debat er blevet kaldt »sort blok«, og som også beskrives som de voldelige og konfrontations-søgende. Hans forklaring er, at myndighedernes svigt har betydet, at de unge ikke længere tror på en kamp, der er baseret på rettigheder og fredelige midler.

Og jeg kan tilføje, at der er en særlig stor risiko for, at unge der i forvejen er marginaliserede eller socialt ekskluderede reagerer på den måde.

Igen kan man spørge: Hvad med retssikkerheden? Og lømmelpakken er der stadig. Det var ikke en midlertidig lov.

Forbud mod frihedskamp

Det her handler om Danmark, men med en sidste reference til frihedsminister Søren Pind er det værd at gøre opmærksom på, at den internationale støtte til kampen for frihed og mod apartheid i Sydafrika ikke ville kunne finde sted i dag.

Nelson Mandelas ANC var efter nutidens definitioner klart en terrororganisation. Støtte til ANC ville udløse straf. Der er ingen ret til kamp for frihed længere.

Knud Vilby er formand for Social Politisk Forening

Politiet kunne handle i tillid til en lovgivning, der gav dem ekstremt vide beføjelser og med en grundlæggende viden om, at et folketingsflertal på forhånd havde omdømt demokratiske kritikere til »lømler«

Lømmelpakken er der stadig. Det var ikke en midlertidig lov

NOBELSPRISSTÖD FÖR SAMHÄLLSORGANISERING

*En præsentation af Elinor Ostrom og hendes bog:
Allmänningen som samhällsinstitution,
Arkiv förlag 2009, Moderna klassiker.*

Den första kvinnan att få Nobelpriset i ekonomi, Elinor Ostrom, växte upp i depressionens USA. Hon fick tidigt lära sig vikten av samarbete mellan människor, för att hushålla med resurserna. Senare fick hon, som forskare, särskild inspiration till sin forskningsinriktning, när hon studerade hur jordbrukare i södra Kalifornien kollektivt löste frågan om vattenanvändning genom lokal samverkan. Varje jordbrukare var intresserad av att pumpa upp så mycket vatten som möjligt till sina odlingar. Men om alla gjorde så, skulle vattnet ta slut och det skulle drabba alla. Genom att skapa ett gemensamt forum för diskussion och beslut och en frivilligorganisation för att genomföra och kontrollera åtgärderna, fick man en hållbar lösning, som gagnade samtliga odlare.

af Alf Ronnby

Elinor Ostrom har studerat hur lokalsamhällen själva kan reglera och kontrollera utnyttjandet av grundvatten, bevattningsanläggningar, betesmarker, skogsbruk och fiske. Hennes mest betydande och spridda bok heter »Governing the Commons« (1990). Boken finns också på svenska och har då titeln »Allmänningen som samhällsinstitution« (Arkiv 2009). Till skillnad mot många ekonomer visar Ostrom att människor inte alltid agerar egoistiskt och kortsiktigt för den egna nyttan.

Ostrom har med sin forskning motbevisat Garret Hardins mycket spridda teser om »allmänningens tragedi«. Hardin menar att utan en stark, centralt reglerande kraft, kommer naturresurserna att bli överutnyttjade. Lämnas ansvaret åt medborgarna, kommer var och en att handla kortsiktigt och egoistiskt, vilket leder till tragedin. Kollektivt ägande leder till ansvarslöshet. Hardins teser har använts av nyliberaler i deras motstånd mot kollektiva lösningar och för privatiseringens välsignelse. Ostrom har dock visat att lokala, gemensamma lösningar av människor, som är ömsesidigt beroende av varann, mycket väl kan vara mera effektiva för att hushålla med resurserna. Samtidigt blir det en utveckling av den lokala demokratin.

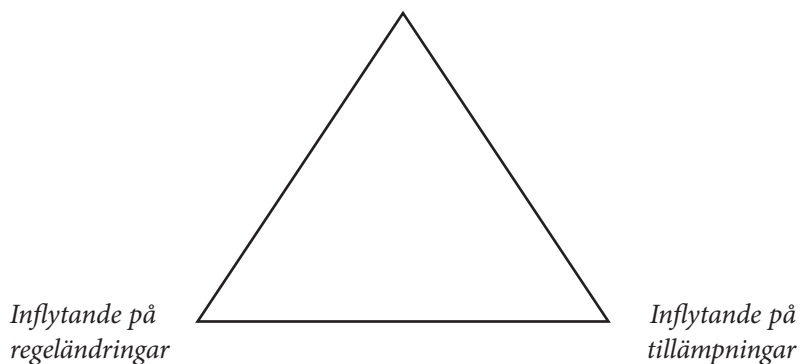
För alla som i praktik och teori intresserar sig för samhällsarbete (community organizing) är Ostroms forskningsresultat mycket uppmuntrande. Att hon nu också fått Nobelpriset kommer sannolikt att göra hennes kunskap mera uppmärksammas och spridd. Det ger oss också

bra argument mot nyliberal ideologi och politik, där människans egenlyttiga vinstmaximering är den centrala lärosatsen och privatisering av offentliga (ineffektiva!) verksamheter är budskapet i debatten och den politiska praktiken. Tvärt emot, visar Ostrom att då privata företag och personer agerar, som de brukar, för att maximera egna fördelar, leder detta till ett resursutnyttjande, som på sikt är skadligt för alla.

Enligt Ostrom är lokal demokrati bättre på att skapa långsiktigt hållbara lösningar än vad centrala myndigheter är genom regleringar och övervakning. Genom öppna diskussioner, där alla involverade kan delta, förändras synen på vilka intressen som bör tas tillvara. Insikten om de gemensamma intressena växer fram när var och en måste argumentera för sin sak offentligt. Man kan inte vara så egoistisk, som när folk tillågt agera på egen hand. Människor tvingas inse betydelsen av att hitta lösningar på hur kollektivet ska handskas med resurserna, så att de kommer alla till del och inte blir föröddas pga kortsiktiga egenintressen.

Poängen med demokratin är enligt Ostrom, inte att människor börjar handla altruistiskt (vilket sällan håller i längden), utan istället inser att egna intressen måste sammanfalla med andras, för att alla inte ska komma att skada varann. Insikten om att alla vinner på samarbete växer fram genom dialogen då de berörda öppet diskuterar alternativen med varann. Men förutsättningen för att detta ska ske, är en någorlunda jämn maktfördelning och existensen av sociala tillgångar, dvs. att de involverade har nätverk av sociala relationer och förtroende för varann. De berörda måste kunna lita på att gemensamma beslut följs och att var och en tar sitt ansvar. Ostrom framhåller tre viktiga förhållanden för att den lokala resursförvaltningen ska fungera bra: de berörda måste ha inflytande på regeländringarna, delta i beslut om reglerna och ha inflytande på tillämpningen av de beslutade reglerna för resursförvaltningen. Vi skulle kunna kalla det »den sociala koordineringens treenighet«

Deltagande i beslut om regler

Byråkratisk centralism, regleringar och kontroll tenderar att miss-tänkliggöra vanligt folk. Det undergräver den tillit och det ansvarstagande, som är förutsättningen för lokal demokrati. Privata företag stänger ute medborgarna från inflytande över deras göranden och låtanden. Toppstyrning leder till att medborgarna inte uppmuntras eller tillåts praktisera och utveckla egna, kollektiva beslut och ansvarstagande. Ostrom har kallat detta »att skapa generationer av cyniska medborgare«, vilket är mycket skadligt för demokratin.

Demokrati är inget folk har eller inte har. Det är en utvecklingsprocess och ett lärande (learning by doing), som skapar demokratisk kompetens och viktiga attityder eller förhållningssätt till det gemensamma. Just viljan till ett gemensamt åtagande är en väsentlig del i den sociala samverkan, som leder till att de gemensamma intressena kan tas tillvara. Med andra ord: att alla kan lita på att alla andra agerar solidariskt. Solidariteten är också något som växer fram genom det gemensamma, konkreta handlandet, där man lär sig samarbetets principer och ser vad en själv och andra går för. Det handlar alltså om deltagande, engagemang, lärande, social kontroll och tillit. Öppenhet och insikt och upplevelsen av gemensamma intressen (man sitter i samma båt) är viktiga delar i processen för lokalt, demokratiskt agerande.

Samhällsarbetare känner sig säkert välbekanta med Elinor Ostroms av den lokala demokratin. Den som vill veta mera om samhällsorganiseringens situation i Norden, kan läsa en nyutkommen bok »Community Work in the Nordic Countries – new trends« (red Gunn Strand Hutchinson, Universitetsforlaget Oslo) Nu har vi alltså fått en nobelpristagare vars kunskap vi kan använda i argumentationen för lokalt deltagande och demokrati. Dessutom har en »community organizer« blivit president i USA (något jag skrivit om in Socionomen nr 8/2008). Sällan har väl samhällsarbetare fått så mycket uppmuntran och vatten på sin kvarn. Detta borde skapa nytändning. Ostrom bör vara särskilt intressant eftersom hon förenar miljöfrågor med svar på vad folk flest kan göra i den lokala miljön, för att bidra till en hållbar användning av naturresurserna. Att förena miljöfrågor med kollektivt agerande bör stimulera både gamla och nya samhällsorganisatörer.

Alf Ronnby er docent i socialt arbejde

TIL FORSVAR FOR ÆLDRES RETTIGHEDER

Af Peter Abrahamsen.
Professor i socialpoli-
tik ved Seoul National
University Sydkorea

Dagene 25. og 26. maj i år havde FN-systemet indkaldt til diskussion af ældres rettigheder. Der var tale om et fællesinitiativ foranlediget af FNs Højkommissær for Menneskerettigheder i Geneve og FNs kontor for Økonomiske og Sociale Anliggender i New York. FN har tidligere haft held med at få vedtaget både ikke-bindende (blød jura) og bindende (hård jura) bestemmelser om grundlæggende rettigheder, herunder sociale rettigheder. Som bekendt indeholder Menneskerettighedserklæringen fra 1948 artikler, som klart angav en række grundlæggende sociale rettigheder, jvf. artiklerne 22, 23 og 25: **Artikel 22.** Enhver har som medlem af samfundet ret til social tryghed ... **Artikel 23.** 1. Enhver har ret til arbejde ... **Artikel 25.** 1. Enhver har ret til en sådan levestandard, som er tilstrækkelig til hans og hans families sundhed og velvære, herunder til føde, klæder, bolig og lægehjælp og de nødvendige sociale goder og ret til tryghed i tilfælde af arbejdsløshed, sygdom, uarbejdsdygtighed, enkestand, alderdom eller andet tab af fortjenstmulighed under omstændigheder, der ikke er selvforskyldt. 2. Mødre og børn har krav på særlig omsorg og hjælp. Alle børn skal, hvad enten de er født i eller

udenfor ægteskab, have den samme sociale beskyttelse.'

Imidlertid er erklæringen ikke bindende, og der skulle gå en del år, førend det lykkedes at gøre disse rettigheder bindende i form af tilslutningen til pagten (covenant) om sociale, økonomiske og kulturelle rettigheder, som blev vedtaget i 1966 med ikrafttræden i 1976, og fra 1985 bakket op af en komite til overvågning af overholdelsen af dens bestemmelser. Siden hen er der sket en specificering af enkelte gruppers sociale rettigheder i form af vedtagelsen af en række konventioner og etableringen af tilsvarende overvågningsorganer ift. kvinder, børn, migranter og handicappede. Det er således FN-systemets vurdering, at særskilte grupper kræver særlig behandling, og nu er turen så kommet til gruppen af ældre medborgere i samfundet.

Set i et globalt perspektiv tilhører mange ældre en udsat gruppe. Fx er der ældre kvinder i Afrika der forfølges og bliver slået ihjel, fordi de anses for at kunne udøve trolddomskunst! Dette er et tydeligt ekko af, hvad der fandt sted i Europa i Middelalderen, hvor hekse jo som bekendt blev brændt på bålet. Vold mod ældre kvinder er desværre også et udbredt fænomen, og ældre er selvfølgelig overrepræsenteret blandt syge og svage grupper. Ældre er også i højere grad end mange andre grupper udsat for diskrimination fx på arbejdsmarkedet, som det er tilfældet i Danmark (selvom arbejdsgiveren ikke åbent vil indrømme det), eller i transportsektoren, hvor fx nogle chauffører i Vestindien ikke mener at

have tid til at vente på, at gangbesværede får møvet sig ind i og ud af deres minibusser. Men når det er sagt, så er det dog vigtigt at understrege, som mange deltagere i mødet gjorde, at hovedparten af ældre er friske, rørige og aktive bidragsydere til samfundet til langt op i alderen. Det er derfor vigtigt at bidrage til at undgå at fremstille ældre i et offerperspektiv.

Det aktuelle fokus på ældre var i høj grad motiveret af den generelle demografiske udvikling i verden. Førhen var det kun blandt nogle få lande i Vesten, at der var bekymring over, at der blev færre unge og flere ældre pga. kombinationen af længere middellevetid og færre fødsler, men nu er denne situation global, om end der stadigvæk er stor forskel på fx andelen af ældre i forskellige stater. Situationen er mest udpræget i Østasien hvor fx Taiwan nu har en samlet fertilitet på 1.0 (dvs. at taiwanesiske kvinder kun forventes at få ét barn i løbet af deres levetid). Disse samfund vil over ret få årtier udvikle sig fra 'unge' til 'gamle' samfund, og som sagt er dette en generel tendens. I en sådan situation er det tænkeligt eller nærmest forudsigeligt at ældres rettigheder kan komme under pres desuagtet at ældre mange steder allerede nu ikke nyder de generelle rettigheder, som forskellige menneskerettighedsinstrumenter ellers formelt har udstyret dem med.

Ældres rettigheder blev diskuteret med hovedvægt på tre områder: retten til sundhed, retten til social tryghed og socialsikring, og retten til arbejde. Jeg var indbudt til særligt at tale om ældre og arbejdsmarkedet, og jeg tog udgangspunkt i den danske case, hvor ældre ikke er de sidste der fyres, når krisen kradser, og heller ikke er de første der tilbydes beskæftigelse, når konjunktoren vender. Desuden

nævnte jeg bl.a., at den særlige ret til tilbage-trækning fra 60 år hele tiden blev truet af især borgerlige kræfter og økonomer, der hævder, at Danmark ikke har råd til efterlønsordningen. Men jeg nævnte også, at fra et europæisk perspektiv, så er ældre – generelt set – ikke den befolkningsgruppe, der er mest udsat for diskrimination og dårlige levekår. Tværtimod er det tænkeligt, at vi fremover i vores del af verden kommer til at opleve en generationskonflikt, i og med at yngre generationer finder, at de ældre har raget en alt for stor del af kagen til sig, og kun efterladt en alt for utilstrækkelig del til dem. Situationen på arbejdsmarkedet i Sydeuropa tenderer mod en tvedeling, hvor de modne og ældre (mandlige) arbejdere sidder i forholdsvis velbetalte jobs med en høj grad af job- og social sikkerhed, mens de unge kun tilbydes korttidskontrakter, der ikke giver adgang til sociale ydelser og som ingen jobgaranti indeholder, hvis de da overhovedet er så heldige at have beskæftigelse. Denne særlige europæiske (og nordamerikanske) situation skal dog ikke skygge for det betimelige i at forsøge globalt at sikre alle ældre et liv i værdighed, som det hedder i socialretssprog.

Der var da heller ingen uenighed om vigtigheden af at sikre ældre mod al form for vold og diskrimination og sikre dem adgang til sundhedsvæsen, indkomst, ernæring, pleje, rimelig bolig, og transport. Sidstnævnte er vigtig ift. at ældre kan fastholde en position som aktive deltagere i samfundet, hvilket igen anses for at være en vigtig menneskerettighed.

For så vidt der kunne spores en uenighed, eller i det mindste en usikkerhed, så var det i forhold til hvilke menneskerettighedsinstrumenter, der skulle mobiliseres og iværksættes for at opnå en høj grad af sikring af ældres ret-

tigheder. Nogle deltagere gik helt klart ind for at gå efter en FN-konvention parallelt til, hvad man havde opnået angående handicappede, mens andre understregede, at en konvention kun er en god idé, hvis der bliver tale om en stærk konvention. En udvandet konvention vil være et tilbageslag ift. en styrkelse af eksisterende og andre instrumenter. Som ikke-jurist fandt jeg det vanskeligt at deltage kvalificeret i denne del af debatten, men hele mødet var et meget konkret udtryk for, at der bestemt er noget der hedder international socialpolitik, og at den tillægge stigende betydning. De to

FN-kontorer som stod som arrangører af mødet arbejder nu videre med denne problematik, og vi kan således i den nærmeste fremtid forvente både initiativer af bindende og ikke-bindende karakter ift. ældre rettigheder.

Lad mig afslutte med at citere FNs Højkommissær for Menneskerettigheder, fr. Navanethem Pillay, der på mødet sagde flg. 'Vi må alle acceptere det uundgåelige i at blive ældre. Hvad vi ikke behøver at acceptere, og hvad vi ikke kan acceptere er, at der med alderdommen følger en mindre adgang til og opnåelse af det fulde omfang af menneskerettigheder.'

EN ASOCIAL OG SJUSKET POLITISK AFFÆRE

Det politiske drama om genopretningen af Danmark

Af Knud Vilby

Danmark er et rigt samfund, og mange danskere har et forbrug, der er så stort, at det i høj grad er med til at forklare, at Danmark trods masser af vedvarende energi er et af de allermest klimabelastende lande i verden, når vi måler CO₂-udslip pr. indbygger.

Derfor har danskerne også råd til genopretning, når staten på grund af skattelettelser og overforbrug fattes penge. Der er masser af mennesker, der kan klare sig for mindre. Der er mange, der ville have godt af det.

Nu har vi så fået en genopretningsplan. Men hvem er det, der skal betale milliarderne?

Om igen og om igen

Først var det alle danskere, på overførselsindkomst, alle kommuner og i øvrigt de fattige uden for Danmark via beskæring i udviklingsbistanden.

Det var for socialt uafbalanceret for Dansk Folkeparti. Kommuner, og de danske overførselsindkomster blev fredet. Til gengæld blev der blandt andet lagt loft over børnechecken,

så ingen familie skulle kunne få mere end 30.000 kr. pr. år. Taberne var de børnerige familier. Nye tal fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd viste, at det ville kaste yderligere 13.000 danskere ud i fattigdom.

Fra fattigdomsanalyserne ved vi, at der er mange børn blandt Danmarks fattige. Der er relativt flere blandt familier med en ikke-dansk etnisk baggrund end blandt etniske danskere, men i absolutte tal er der flest med dansk baggrund. Det ved vi, ligesom vi ved, at fattigdom er mere udbredt i familier med ufaglærte enlige forældre (typisk enlige mødre).

Ved at ramme netop disse familier og give dem endnu dårligere økonomi, forringer man endnu en gang opvækstvilkårene for nogle af de børn og unge, der i forvejen er blandt de mest socialt udsatte.

Af intern korrespondance fremgår det, at Dansk Folkeparti har ment, at forslaget især ville ramme familier med ikke-dansk-etnisk baggrund, fordi de typisk har flere børn end etniske danskere. Sagen er dog, at det gennemsnitlige børnetal i de befolkningsgrupper, som DF elsker at ramme, hurtigt nærmer sig det lave gennemsnitsdanske niveau. Forslaget var langt mindre indvandrerfokuseret end DF havde ventet. Masser af etnisk danske familier blev ramt. Og forslaget gik stik imod erklærede ønsker om at fremme flere fødsler og støtte børnefamilierne.

Så blev der lavet om endnu en gang. Nu blev alle børnecheck-modtagende familier ramt, men noget blidere, og der blev indført overgangsordninger. Genopretningspakken

blev lidt mindre asocial. Men asocial er den stadig. Storforbrugerne, der har fået store skattelettelser, går stadig stort set fri. Mange dårligt stillede børnefamilier rammes hårdt.

Går man hele pakken igennem er det svært at få styr på hvor mange løftebrud, den repræsenterer fra VK og O. Og nogle af løfterne er givet for få måneder siden, da krisen var kendt.

Asocialt, skævt og sjusket

Set med Socialpolitisk Forenings øjne er det helt store problem naturligvis, at folketingsforstærker social skævhed via en genopretningspakke. Gennem mange år er uligheden og antallet af fattige vokset. Nu træffer flertallet så en politisk beslutning om yderligere at øge uligheden og antallet af fattige.

Men planen og dens tilblivelse er samtidig udtryk for et gigantisk demokratisk problem. Den afslører mangel på indsigt og overblik i regeringen, og den viser, at det ikke er muligt seriøst at forhandle en sådan plan hen over Pinse uden høringer af relevante interesseorganisationer og eksperter. Der er mange eksempler på politisk sjusk, men dette er et af de værste.

Vi har for nylig fået socialministeriet tilbage, oven i købet med en socialminister, der virker som om hun er seriøs og gerne vil gøre en positiv forskel. I den sammenhæng er den asociale og sjuskede genopretning også en uhyre trist affære, selv om de drastiske og brede forringelser af alle sociale ydelser blev hindret.

FERNANDOPRISEN 2010

– HVEM BØR HAVE PRISEN?

Socialpolitisk Forening har besluttet at uddele Fernandoprisen i 2010 som et led i synliggørelsen af det europæiske fattigdomsår.

Socialpolitisk Forening indstiftede prisen i 1998 i anledning af foreningens 100 års jubilæum. Prisen er opkaldt efter foreningens grundlægger Fernando Linderberg, og er indtil nu uddelt 4 gange. Se de tidligere prismodtager på www.socialpolitisk-forening.dk.

Prisen består af en smuk bronzeskulptur af billedkunstneren Jens Galschiøt.

Socialpolitisk Forening giver prisen for en markant indsats for social retfærdighed:

- på såvel politisk som på græsrodsniveau
- som anerkendelse for arbejde på teoretisk og praktisk plan
- til enkeltpersoner såvel som til organisationer og projekter
- for at gøre det usynlige synligt
- for udvikling af det sociale arbejde

Socialpolitisk Forening beder medlemmer og andre med interesse for socialpolitikken om at indstille kandidater til prisen.

Send en motiveret indstilling på mail: post@socialpolitisk-forening.dk eller til Socialpolitisk Forening, Strandgade 6, st. 1401 København K

Deadline for indstillinger er fredag den 20. august 2010.

Forretningsudvalget beslutter, på baggrund af indstillingerne, hvem der skal have Fernandoprisen 2010.

Prisen bliver uddelt i uge 44 i sammenhæng med at hele Europa har særligt fokus på fattigdom i Danmark.

Læs mere om aktiviteterne i anledning af fattigdomsåret på www.stopfattigdom.nu

SOCIALPOLITISK FORENINGS HOVEDBESTYRELSE

Formand

Knud Vilby

Forretningsudvalg

Anne Petersen (FOA)

Bente Rich

Bjørn Christensen (Internationalt Udvalg)

Brian Lentz (Sydhavns-Compagniet)

Ebbe Brems (Socialistisk Folkeparti)

Hanne Thomsen (Diakonissestiftelsen)

Mads Samsing

Susanne Lyngsø (Dansk Socialrådgiverforening)

Søren Bjarnø

Øvrige hovedbestyrelse

Bettina Post (Dansk Socialrådgiverforening)

Carl Christensen (Nordjylland)

Christian Sølyst (LO)

Ejgil Aagaard (Fyn)

Else Kayser (Dansk Sygeplejeråd)

Erik Nejrup (Dansk Magisterforening)

Jane Korczak (3F)

Knud Olsen (Viborg)

Lis Pedersen (BUPL)

Mandana Zarrehparvar

Ninna Leth (Sydvestjylland)

Ove Lund (Hovedstaden)

Peter Poulsen (Dansk Metal)

Per Støve (HK-kommunal)

Preben Etwil

René Meyrowitch

Viggo Jonassen (Århus)

Internationalt udvalg

Formand Bjørn Christensen

Annelise Murakami

Henning Hansen

Joan Münch

Kay Jokil

Mandana Zarrehparvar

Ole Hammer

Ole Meldgaard

SOCIALPOLITISK FORENINGS LOKALFORENINGER

Lokalforeningen for Hovedstaden

v/ formand Ove Lund

Tlf.: 39 90 04 07

ovelund@raastof.dk

Lokalforeningen for Sydvestjylland

v/ formand Ninna Leth

nl@cvu-vest.dk

Lokalforeningen for Viborgområdet

v/ formand Knud Olsen

Tlf.: 97 52 37 01

knud_olsen@get2net.dk

Lokalforeningen for Århus og omegn

v/ formand Viggo Jonassen

Tlf.: 86 17 49 57

viggojonassen@gmail.com

Lokalforeningen for Fyn

v/ formand Ejgil Aagaard

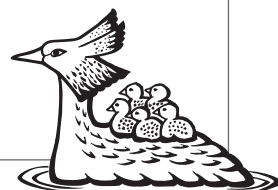
Tlf.: 66 12 34 06

Ejgil.aagaard@gmail.com

Lokalforeningen for Nordjylland

v/ formand Carl Christensen

carl-eva@stofanet.dk

KALENDER

2010

■ 1. – 4 juli

European Social Forum (EFS): Another Europe is Possible! Bliver afholdt i Istanbul, Tyrkiet. Program og tilmelding på www.esf2010.org

■ 28. august kl. 10.30 – 18.00

Brugernes Bazar i Kongens Have i Odense. Arrangeret af Rådet for Socialt Udsatte i samarbejde med SVID, SAND, LAP og Brugerforeningen for Aktive Stofbrugere. STOP FATTIGDOM NU initiativet deltager med en stand. Læs mere på www.stopfattigdom.nu

■ 15. september kl. 16.30

Fyraftensmøde i Odense med Morten Ejrnæs, lektor på Aalborg Universitet, der holder oplæg om nyeste forskning i konsekvenserne af de lave sociale ydelser, med særligt fokus på hvad det betyder for børn. Arrangeret af Socialpolitisk Forening lokalforeningen Fyn. Læs mere www.socialpolitik-forening.dk/Lokalforeninger/Fyn

■ 1. – 5. november

‘Fattigdomsugen’. Hele Europa vil i denne uge have fokus på fattigdom og bekæmpelse af fattigdom i Danmark. Socialpolitisk Forening er med i planlægning af en række aktiviteter. Se mere på www.stopfattigdom.nu og næste nummer af Social Politik

---

2011

- World Social Forum (WSF) bliver afholdt i Dakar, Senegal. Læs mere på www.nigh.org